

democratisch

democratisch

maart 1970 - 3e jaargang no. 6

INHOUD

pagina

Hoofdstuk II-a	Van het hoofdbestuur	2
II-b	Van de Werkgroepen	2
Hoofdstuk III-a	Agenda Congres	3
III-b	Reglement Congres	3
Hoofdstuk IV	Amendementen Huishoudelijk Reglement	4
Hoofdstuk V-1	Moties 1 - 5	4/5
V-2	Amendementen	5/16
	V-a Europa	5
	V-b Defensie	6
	V-c Gemeentepolitiek	9
	V-d Echtscheiding	11
	V-e Landbouw	12
	V-f Bevolkingspolitiek	13
	V-g Abortus	15
	V-h Democratisering Bedrijfsleven	15
	V-i Milieubeheersing	16
Hoofdstuk VI	Behandeling beleidsplan	18
Hoofdstuk VII	Verslag penningmeester	19
Hoofdstuk VIII	Van de fractie	21

verschil tussen vóór- en tegenstemmen ten minste vijf procent van het totaal van de uitgebrachte en de blanco stemmen dient te bedragen.

11. De A. L. V. kan echter besluiten een bepaald-besluit slechts te nemen wanneer twee derde der aanwezige leden van D'66 vóór stemmen.
12. Indien geen der leden stemming wenst kan de A. L. V. en kan de sectievergadering bij acclamatie een besluit nemen.
13. Stemrecht
Ieder bij een stemming op de A. L. V. of een sectievergadering aanwezig lid kan één stem uitbrengen, mits dit lid aan zijn contributie-verplichtingen heeft voldaan.
14. Wijze van stemming
Stemming over personen geschiedt schriftelijk, Met een schriftelijke stemming wordt gelijk gesteld stemming door middel van een elektrisch of mechanisch systeem.
15. Over zaken wordt gestemd op een door de voorzitters van de A. L. V. resp. de voorzitter van een sectie te bepalen wijze.
16. Wijze van behandelen
Behandeling van de voorstellen geschiedt als volgt:
 - a) de indiener of een door hem aangewezen lid geeft een beknopte toelichting op zijn voorstel;
 - b) de voorzitter resp. de sectievoorzitter is verplicht tenminste één tegenstander van het voorstel zijn standpunt te laten toelichten en kan ook andere leden aan de discussie laten deelnemen;
 - c) het hoofdbestuur, de rapportagecommissie, de programmacommissie en het bestuur van de betrokken werkgroep kunnen, indien zij dit wensen, aan de A. L. V. of de sectievergadering een advies omtrent het voorstel of amendement geven;
 - d) de voorzitter brengt in stemming eerst alternatieve voorstellen, daarna de amendementen in de volgorde bepaald door hun ingrijpendheid, daarna het al dan niet geamendeerde eindvoorstel.

17. Behandeling voorstellen sectievergaderingen
Voorstellen die in een sectievergadering minder dan 25% van het totaal van de uitgebrachte en de blanco stemmen hebben gekregen worden in de plenaire zitting niet aan de orde gesteld. Voorstellen die in een sectievergadering 25% van dit totaal of meer hebben gekregen worden in de plenaire zitting aan de orde gesteld; amendering van deze voorstellen in de plenaire vergadering is niet mogelijk, behoudens het gestelde in punt 4 van dit reglement.
18. Redactie voorstellen voor plenaire zitting
Ieder voorstel waarvan de sectievergadering besluit dat het zal worden voorgelegd aan de plenaire zitting moet vergezeld zijn van:
 - a) de uitslag van de stemming in de sectievergadering;
 - b) de naam van de indiener resp. een door hem aangewezen lid, dat het voorstel op de plenaire zitting verdedigt, en de naam van een door de tegenstemmers aangewezen lid, dat het voorstel in de plenaire zitting bestrijdt.
19. Onvoorzien
In de gevallen betreffende de gang van zaken op de A. L. V. resp. de sectievergaderingen, waarin het huishoudelijk reglement en dit reglement niet voorzien, beslissen wat de A. L. V. betreft de gezamenlijke voorzitters, en wat een sectievergadering betreft, de voorzitter van een sectievergadering.

(Voor behandeling Europa-voorstel, zie motie 5 (Hoofdbestuur) .

Hoofdstuk IV AMENDEMENTEN HUISSH. REGL.

Kandidaatstelling Staten-Generaal

AMENDEMENT 1. indiener: afd. Wassenaar

Toevoegen op blz. 3, rechter kolom bij vraag 2: oplossing nr. 7:

steekproefvergadering na landelijke voorverkiezing:

A	B	C	D	E
+	+	+	+	+

AMENDEMENT 2. indiener: F. de Nerée en 4 anderen

Toevoegen op blz. 4, linker kolom, van vraag 3:

- g. Idem: één landelijke stemadviescommissie (LSAC).
- h. Idem: een stemadviescommissie per kieskringgroep (KSAC).

Toevoegen aan de toelichting:

Bij g. en h. wordt gedacht aan commissies volgens het vereenvoudigde systeem van den Bergh te kiezen door een ALV resp. een congres binnen elke kieskringgroep.

Een LSAC zou uit 9 leden kunnen bestaan: 3 uit de fractie, 3 uit het HB en 3 uit de leden. Een KSAC uit: 2 fractieleiden, 2 leden uit het HB en 5 uit de leden zelf. De uit het HB en uit de leden te kiezen personen mogen niet tevens kandidaat voor de Tweede Kamer zijn.

AMENDEMENT 3. indiener: afd. Wassenaar

Toevoegen vraag 9:

- a. Worden ten aanzien van de aanmelding voor de kandidaatstelling aan de individuele leden wel of in het geheel géén beperkingen opgelegd?
- b. Indien gekozen wordt voor beperkingen, moeten dat zijn:
 1. lidmaatschap van D'66 gedurende ten minste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding (al of niet met dispensatiemogelijkheid)?
 2. ondertekening van de aanmelding met 10 of meer handtekeningen?
 3. onderschrijving van de staatsrechtelijke paragraaf van het partijprogramma in het bijzonder van hetgeen omtrent de Tweede Kamer is vermeld, en de verklaring de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit beëindiging van het lidmaatschap van D'66 (zoals art. 116, lid 4 t.a.v. de kandidaatstellingprocedure Eerste Kamer bepaalt)?

Hoofdstuk V-1 MOTIES 1 - 5

MOTIE VAN ORDE 1

te behandelen aanvang plenaire zitting zaterdag 4 april.

De vergadering besluit om de behandeling van de programmaonderdelen: Bevolkingspolitiek en Abortus uit te stellen tot een volgend congres.

Toelichting:

Deze twee onderdelen zijn in de politiek nog weinig doorgesproken thema's. Ook binnen D'66 is er tot op heden nauwelijks op grote schaal aandacht aan geschonken. In deze omstandigheden eist een democratische besluitvorming een discussie in brede kring, waarvoor voldoende tijd wordt uitgetrokken. In dit geval is dit niet gebeurt om drie redenen:

- a) Door de voorbereidingen van de provinciale verkiezingen is er in de afdeling nauwelijks aandacht aan besteed.
- b) De tijd gereserveerd voor het indienen van de amendementen (eind februari - 13 maart) is te gering om er afdelings bijeenkomsten aan te wijden.
- c) De achterliggende rapporten over beide onderwerpen zijn ondanks herhaalde aanvraag niet verstrekt voor 13 maart (de sluitingsdatum voor de amendementen).
Hiervoor bestaat niet de uit democratische oogpunt noodzakelijk gelijkheid in niveau van informatie van opstellers van het programma en amendementindieners.

ondertekend:
Frinking + 4 anderen

MOTIE 2 (te behandelen aanvang plenair zaterdag 4 april)

"Leden van D'66 in congres bijeen te Rotterdam op 3, 4 en 5 april 1970, eraan herinnerend, dat op het congres in Helmond (1967) met grote meerderheid een extra mogelijkheid tot democratische besluitvorming binnen de partij is geschapen, n.l. de aselechte steekproef of "het panel", betreurend dat tot nu toe van deze mogelijkheid geen gebruik is gemaakt, waardoor belangrijke problemen vaak lang op een ALV moeten wachten, dringen er bij het hoofdbestuur op aan van deze mogelijkheid in de toekomst wel gebruik te maken, met name daar waar snelle beslissingen vereist zijn. Ondermeer in het geval dat voor de behandeling van het Beleidsplan en/of hoofdstuk 9 van de voorstellen tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement geen ALV meer gehouden zou kunnen worden".

ondertekend:
Commissie Basisgesprekken

MOTIE 3

Leden van D'66 in congres bijeen te Rotterdam op 3, 4 en 5 april 1970, spreken de bezorgdheid uit dat D'66 - door het stellen van administratieve regels als voor het indienen van amendementen op de voorstellen van dit congres (zie Democraat februari '70) - spoedig zal verzenden in een onverteerbare bureaucratie en stellen daarom voor, voor volgende congressen en bijeenkomsten alle genoemde regels, uitgezonderd die onder nr. 6, te schrappen.

ondertekend:
Dik + 5 anderen

MOTIE 4 te behandelen bij aanvang plenaire zitting beleidsplan.

Ondergetekenden nodigen het Hoofdbestuur de motie nummer 9, zoals afgedrukt in de Democraat 3e jaargang no. 4, onverwijld uit te voeren, door uitgangspunten voor een concreet beleidsplan aan de Algemene Ledenvergadering voor te leggen en in de agenda voor 4 april a.s. achter 15.30 uur "tussenbalans" te vervangen door "uitgangspunten van het".

Toelichting:

Op het Congres in Amsterdam is het Hoofdbestuur duidelijk gevraagd om uitgangspunten en niet om een tussenbalans. Het hoofdbestuur had daarentegen bezwaar (te korte termijn voor mei etc.) maar werd hierin door de Algemene Ledenvergadering niet gevolgd. Het Hoofdbestuur trad daarop niet af en dient derhalve de motie uit te voeren.

Interpretatie van een dergelijke motie is aan de Algemene Ledenvergadering, althans de leden van D'66 eerder dan exclusief aan het Hoofdbestuur.

ondertekend:
Creemers + 4 anderen

MOTIE 5 indiener: Hoofdbestuur

De Algemene Ledenvergadering van Democraten '66 in vergadering op 4 april 1970 bijeen, overwegende dat de behandeling van de paragraaf "Voorstellen Europa" volgens de gebruikelijke congresprocedure tot onduidelijkheid aanleiding zal geven,

van mening dat het noodzakelijk is te komen tot een efficiënte behandeling van dit programmaonderdeel opdat iedere congresganger zich optimaal kan oriënteren op deze problematiek,

besluit de behandeling van dit programmaonderdeel als volgt te laten verlopen:

- 1) Op zaterdag 4 april te 11.15 PLENAIR een aanvang te maken met de Europa-voorstellen. In deze vergadering zal getracht worden een z.g. Hoofddijn voor de sectie-behandeling vast te stellen; dit betekent dat het congres zich na deze discussie in eerste instantie zal uitspreken over één van de twee alternatieven als genoemd in de congresdemocraat van februari 1970 (pg 6 e.v.). Deze eerste peiling dient er toe de discussie in de sectie soepel via de gekozen Hoofddedachte te laten verlopen.
- 2) Direct na deze eerste, algemene plenaire discussie zal de sectie bijeenkomen. Hierin worden alle amendementen, benevens het overgebleven alternatief, nu óók te beschouwen als amendement, behandeld volgens de normale procedure.
- 3) Op zondag 5 april zal de laatste behandeling in plenaire zitting geschieden; in deze vergadering zal de uiteindelijke beslissing vallen.

Hoofdstuk V-2 AMENDEMENTEN

V-a Europa

MOTIE 6 indiener: Wallis de Vries c. s.

"Het congres aanvaardt het voorstel Brinkhorst - Jacquet wat de paragrafen 4.4, 4.41, 4.42 en 4.43 betreft. Het verzoekt de desbetreffende werkgroepen (waaronder de Subcommissie Europa) een nieuwe uitgebreide redactie van hoofdstuk 4.1 "Vredesstrategie" samen te stellen, zodanig dat:

- daarin de verschillende fasen van deze strategie duidelijk worden aangegeven
- daarin de voorstellen van de Subcommissie Europa (speciaal wordt bedoeld: de eenwording in een Confederatie van West- en Oost-Europa) en de "eenduidige voorstellen" sub 4.44, 4.45 en 4.46 worden betrokken
- daaraan als laatste fase een uitgewerkt plan voor een democratische wereldorde wordt toegevoegd en
- daarin tevens de essentie van de bestaande paragraaf 4.1 behouden blijft".

Ondergetekenden achten zowel de voorstellen van de Subcommissie Europa als van Brinkhorst - Jacquet uiterst waardevol. Aan die van de Subcommissie Europa kan echter een zeker utopisch karakter niet worden ontzegd. Het verdient daarom de voorkeur die onder "Vredesstrategie" op te nemen, maar de lijn dan in utopische zin ook consequent door te trekken tot een uiteindelijk na te streven democratische wereldorde (een ondeelhare wereld met een politiemacht van de Verenigde Naties nieuwe stijl; zie Hoofdstuk Vb "Defensie", alternatief 1 voorstel 1.1.).

AMENDEMENT 2 indiener: Bloema + programma commissie**4.4 De Europese integratie** (alternatief voor Brinkhorst/Jacquet sub-groep Europa).

1. D'66 streeft naar een verenigd Europa - waarvan zowel West Europa als Oost Europa deel uitmaken - dat zowel een bijdrage levert aan een wereldrechtsorde, als aan een rechtvaardiger verdeling van de welvaart op mondiaal niveau.
2. Als eerste stap hier toe dient een West Europese eenheid te worden gevormd, vooralsnog binnen het Atlantisch Verbond, doch gericht op een positie buiten dit verbond.

3. Bij de vorming van de West Europese eenheid dient te worden gestreefd naar een zo groot mogelijke ontspanning tussen Oost en West.

In dit kader past derhalve niet een militair sterk Europa dat een bedreiging zou kunnen vormen voor een der grote mogendheden. Een Europese kernmacht wordt afgewezen.

4. D'66 wil een hechte integratie op allerlei gebied binnen West Europa bevorderen. De diverse aspecten van het integratieproces dienen in principe gelijke tred te houden.

Bij de gedachtingang in dit voorstel behoort een nadere uitwerking ten aanzien van de Europese Gemeenschappen, de buitenlandse politiek, defensie enz., Oost Europa, en de Europese veiligheid. Hierbij kan aansluiting worden gezocht op een aantal punten uit de voorstellen van de subcommissie Europa, en van Brinkhorst/Jacquet.

Pt 4.43 (Eur. kernmacht) en 4.46 (Eur. confederatie) dienen niet in beschouwing te worden genomen.

AMENDEMENT 3 indiener: Enthoven + 4 anderen**Voorstel Brinkhorst-Jacquet.****4.4 De Europese integratie Doelstelling**

Onder "Toelichting", 2 alinea van a), laatste zin: de zinsnede "en aan de garantie van het Amerikaanse atoomwapen" dient te vervallen.

Toelichting:

Zolang D'66 zich niet positief heeft uitgesproken voor het gebruik van atoomwapens bij de verdediging van West-Europa dient het (Europa) programma geen toelichtende zinsneden te bevatten, waarin de noodzaak van een mogelijk gebruik van atoomwapens als vanzelfsprekend aanwezig wordt verondersteld.

AMENDEMENT 4 indiener: Manten + 4 anderen**Voorstel nieuw programmapunt Hoofdstuk Va, sectie 4.4**

Het ontbreken van voldoende geloofwaardigheid van het Westen is een belangrijke hinderpaal bij het bereiken van internationale ontspanning. Een voortdurende kritische instelling jegens partner-landen is daarom geboden.

Toelichting:

De angst voor het communisme is er nog veel te veel oorzaak van dat de Westerse landen te onkritisch staan tegenover opkomende en bestaande systemen, bewegingen en infiltraties die aan het fascisme verwant zijn. Wanneer b.v. de NAVO pretendeert de democratische rechtstaat te verdedigen is het als zodanig volstrekt ongeloofwaardig indien het dat meent te kunnen doen met behulp van landen als Portugal en Griekenland. Zo laat men de machtsstructuren de politiek overheersen. De tragedie van het Westen is dat we niet zijn wat we willen voorstellen. Een alternatief jegens een totalitair systeem (als het communisme) kan zich alleen staande houden als het een sterke en gezonde maatschappij representeert waarin vrijheid heerst voor allen, en daardoor een houding in de wereld kan aannemen waardoor anderen gaan zeggen: Dat zijn de mensen waar je mee praten moet.

AMENDEMENT 5 indiener: de Nerée + 4 anderen

Amendement bij 4.41 De Europese Gemeenschappen (EEG, EGKS en Euratom) voorstel Brinkhorst - Jacquet, Congresdemocraat, pagina 7, rechterkolom, onder b) **Institutionele Versterking.**

Invoegen na IV) en voor c) Geografische uitbreiding

"V) regelmatige doorlichting op organisatie en efficiency van de ambtelijke apparaten van onderscheiden instellingen door een onafhankelijk bureau.

Toelichting:

De intern-ambtelijke voorbereiding van de institutionele besluitvorming in de diverse instellingen en organen (Europees Parlement, Raad, Commissie, College van Permanente Vertegenwoordigers, Economisch en Sociaal Comité, enz.) laat zeer veel te wensen over. Zulk een onafhankelijk onderzoek, bij voorkeur door een bureau uit de VS., zal in ieder geval moeten plaats vinden, voordat tot uitbreiding van de ambtelijke apparaten in verband met toetreding van derde Europese landen wordt overgegaan".

AMENDEMENT 6 indiener: de Nerée + 4 anderen

Amendement bij 4.41 De Europese Gemeenschappen (EEG, EGKS en EURATOM) (voorstel Brinkhorst - Jacquet, Congresdemocraat, pagina 7, rechterkolom, onder a) **Inwendige Versterking**

In de toelichting vóór de voorlaatste alinea, beginnende met: "Met name..." invoegen:

'- technologische politiek (gemeenschappelijk beleid t.a.v. de technologische ontwikkeling)'.
'- technologische politiek (gemeenschappelijk beleid t.a.v. de technologische ontwikkeling)'.

AMENDEMENT 7 indiener: afdeling Eindhoven e. o.

Amendement op artikel 4.42, voorstel Brinkhorst-Jacquet.

Na regel "Defensie-ministers, voorafgaande aan iedere Raadszitting van de NAVO" invoegen:

Nederland zou (in de Europese fractie van de NAVO-raad) een meer "agressieve" vredespolitiek kunnen voeren. De volgende initiatieven zouden op hun uitvoerbaarheid beproefd kunnen worden:

1. Het afgeven van periodieke "Posture Statements".
2. De Oost-West uitwisseling van groepen van beperkte omvang van officieren uit landen van het Warschau-pact en de NAVO.
3. Het laten oefenen van kleine contingenten troepen op het grondgebied van de tegenstander. Bijvoorbeeld een NAVO-tankpeloton in Rusland, c.q. Bulgarije en omgekeerd.
4. Het voorstellen van enige vermindering van de Amerikaanse troepensterkte in Europa. Bijvoorbeeld van 310.000 naar 200.000.
5. Het uitspreken van een negatieve stellingname t.a.v. het ABM-standpunt van de regering van de V.S.
6. Het bij de Warschau-pactlanden, die betrokken waren bij de interventie in Tsjechoslowakije aandringen op verminderen van hun troepensterkte aldaar tot het peil van voor de interventie.

AMENDEMENT 8 indiener: Enthoven + 4 anderen

behorende bij: paragraaf 4.43 De Europese Kernmacht betrokken op beide alternatieve voorstellen

1. De gehele paragraaf "4.43 De Europese Kernmacht" dient te vervallen.
2. Hierop aansluitend de navolgende hernoeming:
 - "4.44 Oost-Europa" wordt 4.43,
 - "4.45 Ontbinding." wordt 4.44,
 - "4.46 Europese con-federatie" wordt 4.45.

Toelichting:

zowel het voorstel van de subgroep Europa als het voorstel van Brinkhorst en Jacquet zijn onvoldoende gefundeerd. Een verantwoorde uitspraak over de wenselijkheid van een Europese kernmacht kan dan ook niet in de vorm van één van deze beide voorstellen plaats vinden.

AMENDEMENT 9 indiener: afdeling Eindhoven e. o.

Amendement op artikel 4.43 c, voorstel Brinkhorst-Jacquet.

Na de eerste zin invoegen:

Veeleer dient aangedrongen te worden op een drastische vermindering c.q. afschaffing van de Engelse en Franse kernmachten.

AMENDEMENT 10 indiener: Mantén + 4 anderen

Toe te voegen aan Hoofdstuk Va, artikel 4.43 voorstel Brinkhorst-Jacquet, als punt d) (bestaande punt d wordt dan e):

Hoewel de beide grootmachten, de Verenigde Staten van Amerika en de Sovjet-Unie, alles doen om een directe militaire konfrontatie te vermijden, blijven ze een harde politiek voeren jegens elkaar. Daarin past dat men conflicten tussen kleinere landen niet alleen de vrije loop laat, maar vaak zelfs aanmoedigt. In geval van een Europa als derde zelfstandige kernmacht wordt de kans op een konfrontatie op Europees grondgebied vergroot, waarbij de grootmachten wel partij zijn, elkaar echter voor een strategische kernoorlog vrijwaren, doch de ondergang van Europa via tactisch kernwapens zijn gang laten gaan.

AMENDEMENT 11 indiener: Voswinkel + 4 anderen

Toevoegen aan punt 444 Oost Europa (voor de toelichting):

Deze contacten en het ontstaan van een situatie die ontbinding van NAVO-en Warschau-pakt en het houden van een Europese veiligheidsconferentie rechtvaardigt, kunnen bevorderd worden door een gezamenlijk ingesteld Permanent Orgaan van Overleg.

AMENDEMENT 12 indiener: Haenjes + 4 anderen

pagina 9 congresdemocraat pt. 4.22.a Tussenvoegen als volgt:

..... en dient niet te worden omgezet in een permanent Atlantisch Verbond. (Dit betekent b.v. dat de NAVO zich dient te onthouden van niet-militaire activiteiten - zoals research op het gebied van milieuhygiëne, oceanografie e.d. - aangezien dit de militaire taak van de NAVO vertroebelt terwijl aldus, buiten de controle van de betrokken parlementen, gelden worden gespenseerd voor civiele doeleinden). Zodra de ontspanning.....

Verbindende tekst Europa-Defensie**AMENDEMENT Va-b1** indiener: M. Wallis de Vries + 5 anderen

Ondergetekenden menen, dat de bij punt 4.22a voorgestelde tekstwijziging beperkt moet blijven tot:

"Nederland dient voorshands niet uit de NAVO te treden. Dit zou ernstige gevolgen hebben voor de veiligheid in West Europa".

Ondergetekenden zijn van oordeel, dat de daarop volgende passage:

"De NAVO heeft een tijdelijk karakter en dient niet te worden omgezet in een permanent Atlantisch Verbond. Zodra de ontspanning tussen Oost en West, en de voorgeschreden West Europese integratie dit toelaten, dient de NAVO te worden vervangen door andere verdragen, waarbij de veiligheid van Europa wordt gegarandeerd".

beter niet onder het hoofd NAVO moet worden opgenomen, omdat vooruitgelopen wordt op een gewenste ontwikkeling, die niet alleen van Nederland en de andere West-Europese landen afhangt, maar evenzeer van Rusland en de overige Oost-Europese landen. Men kan daarin geloven of niet, maar in ieder geval schijnt het ondergetekenden prematuur daar nu reeds een standpunt tenaanzien van de NAVO aan te verbinden. Een ontwikkeling in andere dan de zo zeer gewenste richting zou juist kunnen pleiten voor tegenovergestelde maatregelen.

Als het congres deze passage - of althans de strekking daarvan - wil overnemen, achten ondergetekenden het hoofdstuk "Vredesstrategie" daarvoor de juiste plaats.

AMENDEMENT Va-b2 indiener: M. Wallis de Vries + 5 anderen

Ondergetekenden stellen voor in het partijprogramma op een door het congres c.q. de programmacommissie nader aan te wijzen plaats het volgende artikel op te nemen, teneinde iedere onduidelijkheid over het standpunt van D'66 tenaanzien van een adequate defensie te vermijden:

"De democratie staat of valt met de veiligheid van West Europa. D'66 stelt aan de defensielasten derhalve financieel de hoogste prioriteit, begrensd tot% van het bruto nationaal inkomen (zie art. 9.5.)".

V-b Defensie**MOTIE 8** indiener: M. E. E. Enthoven + 8 anderen

De algemene ledenvergadering van D'66 in vergadering bijeen in april 1970 te Rotterdam, overwegende:

1. dat de nucleair-strategische aspecten van het Nederlands defensiebeleid uitsluitend zinvol beoordeeld kunnen worden in het kader van een gezamenlijk West-Europees of Atlantisch defensieverband;
2. dat diverse omstandigheden, zoals:
 - . de onduidelijkheid ten aanzien van de levensvatbaarheid van de NAVO-strategie van het "aangepaste antwoord"
 - . de reële mogelijkheid van een verdere reductie van de Amerikaanse strijdkrachten in Europa
 - . het afnemen van de geloofwaardigheid van de garantie van het Amerikaanse kernwapen tengevolge van de interne ontwikkelingen in de U. S. A.
 - . de dreiging van een conflict tussen de Sowjet Unie en de Volksrepubliek China
 - . de versnelde opbouw en uitbouw van de Strategische Raket Strijdkrachten van de Sowjet Unie in de afgelopen twee jaren
 - . de voortgezette ontspanning in de verhouding Oost Europa-West Europa
 - . de opgang gekomen S. A. L. T. -voorberepingen tussen de Sowjet Unie en de U. S. A.
3. dat bij een dergelijke bezinning het nastreven van een grotere onafhankelijkheid op defensiegebied van de West-Europese bondgenoten ten opzichte van de U. S. A. voorop dient te staan;
4. dat het complexe vraagstuk van de beveiliging van West-Europa met behulp van kernwapens een diepgaand onderzoek van de hieraan verbonden politieke, ecologische, morele, juridische, militaire, technologische en economische aspecten noodzakelijk maakt;

verzoekt het hoofdbestuur over te gaan tot de instelling van een speciale werkgroep, die tot taak zal hebben:

1. deze aspecten van een West-Europese nucleaire strategie in hun onderlinge samenhang te bestuderen;
2. de partij binnen de termijn van één jaar na haar instelling uitgangspunten en zo mogelijk meerdere alternatieve voorstellen te verschaffen, op grond waarvan de partij een gefundeerd standpunt kan bepalen terzake van de beveiliging van de West-Europese Staten tegen:
 - . nucleaire chantage
 - . een overweldigende aanval met conventionele middelen op één of meer van deze staten
 - . een beperkte of massale aanval met kernwapens op één of meer van deze staten
 - . het aftasten van de verdedigingsbereidheid van één of meer van deze staten door middel van een geforceerde crisis met lokale inzet van kernwapens
 - . de gevolgen van een door fouten, misrekening of accidentele oorzaken ontstaan nucleair incident

en spreekt de wens uit in afwachting van de resultaten van deze werkgroep geen uitspraken te doen inzake nucleair strategische aspecten van het defensiebeleid.

Toelichting:

1. D'66 is het aan zijn wezenlijke karakter van vernieuwende beweging op politiek terrein verplicht om op het zo belangrijke en tegelijk precieze terrein van het bezit en gebruik van kernwapens een nieuw licht te laten schijnen op de chaos van gedachten, die thans de door de West-Europese landen gevolgde nucleaire strategie schijnt te beheersen.

- a. strafrechtspraak over militairen wordt uitgeoefend door een onafhankelijke rechter die deel uit maakt van de gewone rechtelijke macht;
- b. de reikwijdte van het militaire normenstelsel zodanig wordt ingeperkt dat toepassing van militaire gedragsregels niet plaats vindt in die situaties, waarin de hoedanigheid van militair voor die situatie niet relevant is;
- c. de militaire discipline wordt gezien als een vorm van bedrijfsdiscipline waarbij: - een onafhankelijke disciplinaire rechtspraak wordt ingevoerd;
- vrijheidsbeperkende disciplinaire sancties komen te vervallen.

AMENDEMENT 7 indiener: S. Stijkl, J. Mentink + 5 anderen

3. Rechtspositie van het militair personeel

- 3.2 D'66 is van mening dat de militair die de Nederlandse strafwet overtreedt, uitgezonderd in het geval dat er feitelijke oorlogshandelingen plaats vinden, zich voor de burgerlijke rechter moet verantwoorden, zolang dit niet is verwezenlijkt dient voor de militair beroep in casus bij de Hoge Raad mogelijk te zijn.

AMENDEMENT 8 indiener: S. Stijkl + 5 anderen

- 3.3 D'66 is van oordeel dat het stemmen bij volmacht niet aan (dienstplichtige) militairen opgelegd mag worden. Gestreefd moet worden naar een methode waarbij de militair zelf zijn stemrecht uit kan oefenen.

AMENDEMENT 9 indiener: S. Stijkl + 5 anderen

3.4 schrappen.

alternatief:

D'66 is van mening dat het huidige militair tuchtrecht dient te vervallen. Hiervoor in de plaats moet een hoofdstuk overtredingen aan het militair strafrecht worden toegevoegd. Daarnaast zal de strafvervolgning door een militair kanton- en/of politierechter moeten geschieden. De op dit moment nog te straffen bevoegde meerdere zal dan de rol van aanklager moeten vervullen; schikken zal tot zijn bevoegdheden behoren.

AMENDEMENT 10 indiener: J. van den Hazel + 5 anderen

punt 3.3. wordt punt 3.4.

punt 3.4. wordt punt 3.3. in de volgende gewijzigde redactie mede omwille van de duidelijkheid:

D'66 meent, dat gelet op het eigen karakter van specifiek militaire vergrijpen, de handhaving van een gezonde discipline binnen de krijgsmacht een taak en bevoegdheid is van militaire instanties. Behoorlijke waarborgen voor de verdediging van de betrokkenen dienen in een aan de eisen des tijds aangepast reglement te worden omschreven en iedere militair bekend te zijn.

AMENDEMENT 11 indiener: J. van den Hazel + 5 anderen

Aanvulling:

in een nieuw punt opnemen het oude artikel 3.52 uit het huidige program, b.v. als punt na voorstel 3.3. Dit artikel luidt:

D'66 is van oordeel dat de celstraf als disciplinaire maatregel geheel vouterd is en uit het systeem dient te verdwijnen.

AMENDEMENT 12 indiener: J. van den Hazel + 5 anderen

punt 3.5. "diensttijd" vervangen door: "dienstplichttijd".

AMENDEMENT 13 indiener: S. Stijkl + 5 anderen

3.6 als volgt veranderen:

D'66 verwerpt iedere discrepantie tussen dienstplicht en vervangende dienst.

AMENDEMENT 14 indiener: S. Stijkl + 5 anderen

3.9. schrappen van: "etappegewijs".

AMENDEMENT 15 indiener: J. Sons + 5 anderen

toevoegen als punt 3.11:

D'66 is van mening, dat een voor alle militairen uniform, verantwoord beoordelingssystemen gehanteerd dient te worden. De beoordeelde zal daarbij volledige inzage hebben in de over hem uitgebrachte beoordeling.

AMENDEMENT 16 indiener: S. Stijkl + 5 anderen

4.1. als volgt veranderen:

D'66 is van mening dat - binnen de eisen voortvloeiend uit de doelstellingen - in de krijgsmacht de interne verhoudingen dienen te worden herzien op basis van democratische principes en normen. Op basis hiervan...

AMENDEMENT 17 indiener: H. W. M. Stokvis + 5 anderen

Nieuw programmapunt.

Aan de beroepsopleiding van militaire officieren, dient een algemene maatschappelijke- en wetenschappelijke vorming aan gewone burgeronderwijsinstellingen vooraf te gaan.

AMENDEMENT 18 indiener: A. A. Manten + 6 anderen

Nieuw programmapunt.

Het is zeer ongewenst dat militaire organisaties officieel toegestaan wordt zich ook bezig te houden met taken op geheel andere terreinen, zoals het toekennen van studiebeurzen en fellowships, en het steunen of laten verrichten van zuiver en toegepast wetenschappelijk onderzoek voor niet-direkt militaire doeleinden.

Toelichting:

Zodra een militaire organisatie langere tijd bestaat gaan de oorspronkelijke bestaansredenen vervagen. Er ontwikkelt zich echter tevens een sterke drang tot zelfhandhaving bij die organisaties. Om hun voortgezet bestaan waar te maken gaat men zich dan vaak steeds meer op allerlei andere taken richten. Deze taken hebben vaak weinig of niets met het militaire bedrijf te maken. Een duidelijk voorbeeld vormt de NAVO.

De NAVO trekt jaarlijks een groeiend bedrag uit voor de bevordering der wetenschappen (in 1968 ca. 15,5 miljoen gulden). Hiervan wordt een zeer groot deel besteed aan studiebeurzen en fellowships (ca. 9,4 miljoen). Omstreeks 300 instituten krijgen subsidies voor wetenschappelijk onderzoek (ca. 2,9 miljoen). Aan het organiseren van symposia, e.d. (Advanced Study Institutes) wordt een bijna even groot bedrag besteed (ca. 2,8 miljoen). Een relatief kleine post wordt besteed voor onderzoek op het terrein der menswetenschappen, in het bijzonder via een in Athene gevestigd instituut voor psychologisch onderzoek van individueel en groepsgegedrag (aanvankelijk voornamelijk betrekking hebbende op militair psychologische factoren, tegenwoordig ook op overheids, industriële, economische en commerciële factoren). Er is een duidelijke tendens tot uitbreiding der eigen wetenschappelijke bemoeienissen: In 1960 begaf men zich op het gebied van de oceanographie, in 1968 werd begonnen met computer sciences, in 1969 ging men zich eveneens bezig houden met zeer uiteenlopende aspecten van de milieuhygiëne.

Bovengeschetste ontwikkeling is ongewenst omdat:

- (1) militaire en civiele zaken gescheiden dienen te blijven,
- (2) er op deze wijze zeer onoverzichtelijke situaties ontstaan,
- (3) de aandacht zodoende van hoofdzaken wordt afgeleid en beslissingen over het al of niet voortbestaan van de betreffende militaire organisatie nodeloos worden bemoeilijkt,
- (4) er daardoor heel gemakkelijk dupliceringen in wetenschappelijk onderzoek ontstaan, die verspilling van wetenschappelijk potentieel en van gemeenschapsgelden betekenen,
- (5) de wetenschapsbeoefening als zodanig hierdoor onder gevaarlijke beïnvloeding komt te staan.

AMENDEMENT 19 indiener: A. A. Manten + 6 anderen

Nieuw programmapunt.

D'66 is ernstig bezorgd over de voortgaande wapeningswedloop. Nederland dient op dit punt een goed voorbeeld te stellen door een stringente beperking van het eigen aandeel in de wapenhandel en door op alle geëigende manieren andere landen tot hetzelfde te bewegen. De Nederlandse wapenproductie dient aan zeer strenge overheidscontrole te zijn onderworpen. Wapenfabrikage door buitenlandse ondernemingen op Nederlands grondgebied moet worden tegengegaan.

Toelichting:

Nederland behoort momenteel tot de middelgrote wapenexporteurs. Tot de buitenlandse ondernemingen die in Nederlandse wapenproductoren behoren de inmiddels beruchte fabrieken van Jurgen Hyer in Limburg en "De Kruihoorn" in 's-Hertogenbosch (deze laatste als onderdeel van het Duitse Quandt-concern; de in 1967 verongelukte Harald Quandt was een stiefzoon van Joseph Goebbels).

AMENDEMENT 20 indiener: A. A. Manten + 5 anderen

Nieuw programmapunt

De productie van dum-dum patronen behoort eveneens internationaal te worden verboden. Vooruitlopend hierop dient Nederland reeds een nationaal verbod uit te vaardigen.

Toelichting:

Dum-dum kogels (genoemd naar een gelijknamige legerplaats met wapenfabriek nabij Calcutta, India) kunnen zeer gevaarlijke wonden toebrengen, doordat het voorste deel van de stalen mantel is weggenomen en de loden kern bij het treffen uit de mantel kan dringen. Op het Vredescongres te 's-Gravenhage in 1899 werd door de sekte belast met de wapeningskwestie de dum-dum kogel als een ongeoorloofd projectiel aangemerkt. Bij de Conventie van Geneve (1949) werd het gebruik van dum-dum kogels internationaal verboden. De Nederlandse Wapen- en Munitiefabriek "De Kruihoorn" heeft ze echter nog tot 1965 geproduceerd.

AMENDEMENT 21 indiener: A. A. Manten + 6 anderen

Nieuw programmapunt

Het is noodzakelijk dat er landelijk uniforme geheime voorschriften worden opgesteld inzake door ambtenaren te vernietigen administratieve gegevens in geval van een vijandelijke bezetting.

Toelichting:

Dit is vooral nodig geworden door de sterk toegenomen hoeveelheid informatie welke de overheid ter beschikking staat en de zeer snelle manier waarop deze informatie met behulp van moderne technische hulpmiddelen voor allerlei doeleinden kan worden gebruikt.

AMENDEMENT 22 indiener: A. A. Manten + 6 anderenNieuw programmapunt.

Er behoort een erecode te komen voor de houding welke overheidsambtenaren dienen aan te nemen tegenover een eventuele bezetter. Deze erecode dient gepubliceerd te worden.

V-c GemeentepolitiekAMENDEMENT 1 indiener: P. A. Vuurens, Amstelveen.

16.01 vervalt

Toelichting: het constateren van een feit kan in een politiek programma achterwege blijven.

ALTERNATIEVE INTERPRETATIE:

AMENDEMENT 1b indiener: Lorier + 4 anderen

16.01 vervalt.

Toelichting: Het uitspreken van de eis dat de gemeente de kleinste territoriale gemeenschap met eigen bestuur is en blijft lijkt strijdig met de concept-artikelen 16.03 en 16.17. 16.18. Van het algemeen bestuur der gemeente zullen taken moeten worden afgesplitst, zowel naar boven (bovengemeentelijke organen, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden) als naar beneden (territoriale en functionele decentralisatie). Het is niet bij voorbaat onmogelijk dat in een zodanig proces kleinere territoriale eenheden dan de huidige gemeenten een eigen, zij het beperkt, bestuur krijgen, terwijl de bestuurstaak van de gemeente zijn algemeen karakter zal verliezen.

AMENDEMENT 2 indiener: werkgroep STAATSRECHT

i.p.v. 16.01/16.04:

De gemeente is als kleinste algemene bestuurseenheid bij uitstek geschikt voor het bevorderen van een democratische samenleving. De taak van het plaatselijk bestuur is de bevordering van welzijn en welvaart van allen, die in de gemeente wonen, werken of vertoeven. Als belangrijkste middelen tot het bevorderen van de democratie op lokaal niveau ziet D'66:

- meer contact tussen bestuursorganen en bestuurders,
- directer betrekken van de burgers bij de bepaling van het beleid.
- het scheppen van betere mogelijkheden voor de raad om een wezenlijke invloed op het beleid uit te oefenen.

In afwachting van de noodzakelijke nieuwe opzet van het regionale en plaatselijke bestuur moet terughoudendheid in acht worden genomen bij het ontwikkelen van plannen voor gemeentelijke grenswijzigingen. In geen geval mogen gemeentelijke grenzen worden gewijzigd zonder deugdelijk wetenschappelijk onderzoek.

AMENDEMENT 3 indiener: Vuurens.

16.02 "De taak van het bestuur" wordt:
"De taak van het gemeentebestuur"

In de nummering der artikelen wordt 16.02 16.01 en zo door tot en met 16.04 dat 16.03 wordt.

AMENDEMENT 4 indiener: Voorschoten.

16.03 - de zin tussen gedachtenstrepen dan wel het woord "provincies" daarin ware te schrappen.

Toelichting: D'66 streeft geen versteviging van de positie van provincies (oude stijl) na, zeker niet als nieuwe bovengemeentelijke bestuursvorm als waarvan sprake is.

AMENDEMENT 5 indiener: Voorschoten.

16.04 - het gestelde onder c. ware te schrappen of te combineren met b.

Toelichting: Wanneer men - uitgangspunt - verbetering wil brengen in het geringe vertrouwen van bestuurden heeft men meer aan het scheppen van optimale mogelijkheden dan aan "betere". Dit "betere" suggereert overigens min of meer ten onrechte dat de bestaande mogelijkheden nauwelijks die naam mogen hebben. Alleen met het scheppen van mogelijkheden is men er echter niet, deze moeten ook benut worden. Kennelijk heeft c. echter niet de strekking dit aan de raden voor te houden. Dan is beter in c. tot uitdrukking te brengen: het benutten en scheppen van mogelijkheden voor de burgers om een wezenlijke invloed op het beleid uit te oefenen, evt. te combineren met b.

AMENDEMENT 6 indiener: Vuurens.

16.04 toevoegen:

"d. het op ruime schaal laten meedenken, meewerken en mede verantwoordelijkheid dragen van de burgerij, zowel ten aanzien van beleidsvorming als beleidsuitvoering".

Toelichting: overbodig.

ALTERNATIEF:

het toe te voegen punt kan eventueel ook als vervanging dienen voor punt 16.04 - b.

Toelichting:

"directer betrekken van de burgers bij de bepaling van het beleid" klinkt te vaag. Het is niet voldoende als de gemeentelijke bestuursorganen minzaam open staan voor suggesties. De plaatselijke overheid zal zelf actief contact moeten zoeken met de inwoners en zal niet alleen het uiten van wensen en ideeën, maar waar mogelijk ook het daadwerkelijk meewerken en mee verantwoordelijkheid dragen moeten stimuleren.

AMENDEMENT 7 indiener: Afd. Voorschoten.

16.11 - ware te vervangen door:

Het actief en passief kiesrecht voor de gemeenteraad dient te worden teruggebracht tot 18 jaar.

Toelichting: Niet goed is in te zien waarom niet juist bij de gemeente begonnen kan worden met opheffing van de discriminatoire leeftijdsgrenzen voor actief en passief kiesrecht. Wanneer iemand rijp genoeg bevonden wordt om kiesgerechtigd te zijn wat het bestuur van zijn gemeente aangaat, kan men die rijpheid niet nog drie jaar ontkennen voor wat betreft het bekleden van een raadslidmaatschap.

AMENDEMENT 8 indiener: Staatsrechtcommissie.

16.12 schrappen.

Motivering: 1. beantwoordt niet aan het beoogde doel;
2. manipulaties bij verkiezingen;
3. door gewestvorming wordt het probleem opgelost;
4. technisch onuitvoerbaar.

AMENDEMENT 8a indiener: Afd. Voorschoten.

16.12 - ware (voorhands) te schrappen.

Toelichting: De vraag zou kunnen worden gesteld of de gegeven oplossing niet tot ongewenst gevolg heeft dat in forensengemeenten - in uitersten geredeneerd - het plaatselijk beleid wordt bepaald door een fractie van de ingezetenen. Het gehele probleem heeft ook raakvlakken met de wijze waarop de wijkrazen van de grond komen. Kan men in zijn werkgemeente stemmen en in zijn woongemeente als "kiezer" (vgl. slotzin 16.18) de wijkraad kiezen of daarin verkozen worden, dan zou er voor forensengemeenten geen probleem zijn. De vraag rijst dan of dit in omgekeerde richting (deelneming aan wijkraad in werkgemeente) niet evenzeer een oplossing kan bieden, wellicht zelfs een meer doeltreffende dan het uitsluitend uitbrengen van een stem voor de gemeenteraad van die werkgemeente.

AMENDEMENT 9 indiener: Meerburg.

pt. 16.13 schrappen

Toelichting: Het zou natuurlijk volkomen tegen onze ideeën ingaan als we door het volk gekozen wethouder (al is het via een omweg) zouden laten vallen, terwijl we wel een direct gekozen burgemeester willen. Het voorstel 16.13 zet de deur open voor ambtenaren op wethouderszetels, waardoor de ondoorzichtigheid van het gemeentelijk bestuur nog verder zal toenemen.

AMENDEMENT 10 indiener: Staatsrechtcommissie.

i.p.v. 16.13:

De burgemeester dient geen voorzitter van de gemeenteraad te zijn, in plaats daarvan moet de raad het recht hebben uit zijn midden een voorzitter te kiezen.

De burgemeester behoort geen beleidsportefeuille onder zijn beheer te hebben. De thans wettelijk aan de burgemeester toegekende taken, speciaal op het gebied van de openbare orde, moeten bij het college van B & W worden gebracht.

In afwachting van verdergaande wijzigingen in het gemeentelijk bestuur moet het mogelijk zijn om wethouders buiten de raad te benoemen. Kandidaten hiervoor moeten vóór de gemeenteraadsverkiezingen bij de kiezers bekend zijn.

Teneinde de controlerende functie van de gemeenteraad beter tot uitdrukking te laten komen, dient een raadslid dat tot wethouder wordt benoemd, zijn zetel ter beschikking te stellen.

Om de onafhankelijkheid van de raad tegenover B & W beter te waarborgen dient de gemeenteraad een eigen, al dan niet ambtelijke secretaris te hebben. Deze functie is niet verenigbaar met die van gemeentesecretaris.

Het verdient aanbeveling dat de raad onafhankelijke deskundigen inschakelt bij de beoordeling van de voorstellen van B & W.

De gemeentelijke begroting dient een post te bevatten waaruit deze adviezen kunnen worden bekostigd.

(NB. Bij aanname vervalt 16.216).

AMENDEMENT 11 indiener: Berman c. s.

Punt 16.13 worde in zijn geheel vervangen door:

"Wethouders worden door de raad benoemd; slechts bij uitzondering dient het mogelijk te worden gemaakt dat zij niet uit de raad worden benoemd. Wethouders die geen lid zijn van de raad dienen daarin slechts een adviserende stem te hebben".

Toelichting: In de praktijk hebben wethouders een grote invloed op het bestuur van de gemeente. Wanneer het regel zou worden dat wethouders niet uit de raad zouden worden benoemd, zou dit een verzwakking van de democratie ten gevolge hebben, omdat zij als niet gekozen vertegenwoordiger een ander soort verantwoordingsplicht ten opzichte van de kiezers van de gemeenteraad hebben.

AMENDEMENT 12 a indiener: Vuurens c. s.

16.14 wordt:
"D'66 is van mening dat de burgemeester, in ieder geval in de grotere gemeenten, rechtstreeks door de kiezers moet worden gekozen".

AMENDEMENT 12 b

16.15 "... het doen van een aanbeveling." wordt:
"... het doen van een bindende voordracht."

AMENDEMENT 12 c

Nieuw punt 16.16 (andere punten in het concept van 16.16 tot en met 16.19 doornummersen):

16.16 "In kleine gemeenten behoort de raad een adviserende stem te hebben in de benoeming van de burgemeester".

Toelichting:

Zolang er gemeenten zijn die bestaan uit slechts enkele duizenden inwoners zal het lang niet altijd mogelijk zijn een inwoner te vinden die in staat en bereid is het burgemeestersambt te vervullen. Zelfs kan er aan worden getwijfeld of kleine gemeenteraden altijd een verantwoorde keuze zullen doen. In grotere gemeenten bestaan deze moeilijkheden in zoveel mindere mate dat rechtstreekse verkiezing c. q. een bindende voordracht van de raad daar op hun plaats zijn.

AMENDEMENT 13 indiener: Cie. Staatsrecht.

i. p. v. 16.17:

In elke gemeente moet gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden van functionele decentralisatie. Er dient naar te worden gestreefd dat in functionele commissies (bv. jeugd raad) uitsluitend niet-raadsleden zitting hebben.

Deze commissies moeten alleen adviserende taken hebben. Indien het gemeentebestuur het advies niet opvolgt, moet de desbetreffende beslissing tegenover de commissie behoorlijk worden gemotiveerd.

AMENDEMENT 14 indiener: Berman c. s.

Punt 16.17 worde in zijn geheel vervangen door:

"In elke gemeente moet gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid van functionele decentralisatie. Er dient naar te worden gestreefd dat in functionele commissie (-raden) geen gemeenteraadsleden worden benoemd. In commissies van advies en bijstand dienen in ruime mate niet-raadsleden te worden benoemd".

Toelichting: Er is (ook in de gemeentewet) een duidelijk onderscheid tussen decentralisatie in functionele en territoriale zin. Aan beide soorten commissies kan ook duidelijk een andere taak worden toegekend: aan de functionele een adviserende -, aan de territoriale een bestuurlijke taak. In de oorspronkelijke redactie van punt 16.17 komt dit niet duidelijk tot uiting. De territoriale decentralisatie kan beter bij punt 16.18 worden uitgewerkt. (Zie desbetreffend amendement).

AMENDEMENT 15 indiener: Vuurens c. s.

16.17 3e zin vervangen door:

Aan de functionele en territoriale commissies dient zoveel mogelijk bestuursbevoegdheid te worden overgedragen.

AMENDEMENT 16 indiener: Afd. Voorschoten.

16.17 - laatste zin ware te lezen:

De gemeente dient voldoende faciliteiten ter beschikking te stellen opdat zij behoorlijk kunnen functioneren.

Toelichting: De huidige tekst laat in het midden wie voor het geld moet zorgen (de burgers zelf?). In kleine gemeenten zou de vraag kunnen rijzen of subsidie moet worden verleend ook indien geen bestuursbevoegdheid wordt toegekend. Het ruimere "faciliteiten" drukt uit dat in een dergelijk geval bv. een zaal gratis ter beschikking moet worden gesteld.

AMENDEMENT 17 indiener: Berman c. s.

In de eerste zin van punt 16.18 worde het woord "wijkraden" vervangen door:

"Territoriale commissie (wijk- en dorpsraden)"

Toelichting: Territoriale decentralisatie moet bij voorkeur worden gerealiseerd door instelling van wijk- en dorpsraden. In de oorspronkelijke redactie van punt 16.18 ontbreekt de aanduiding "territoriale commissie", omdat deze aanduiding bij punt 16.17 reeds werd verwerkt. Zoals ons amendement bij punt 16.17 aantoonde kan de territoriale decentralisatiegedachte beter bij punt 16.18 worden uitgewerkt.

AMENDEMENT 18 indiener: Staatsrechtcommissie.

16.18. 1e zin: voor "bestuursbevoegdheid" toevoegen: verordenende- en/of. . . .

Voorts na de laatste zin toevoegen:

Het lidmaatschap van de wijkraad is niet verenigbaar met het lidmaatschap van de gemeenteraad.

AMENDEMENT 19 indiener: Afd. Voorschoten.

16.19 - aan de laatste zin ware toe te voegen: desgewenst.

Toelichting: Er zijn ook kleine gemeenten.

AMENDEMENT 20 indiener: Staatsrechtcommissie.

16.19 - na 1e volzin toevoegen:

Zij behoren over voldoende geldmiddelen te beschikken om behoorlijk te kunnen functioneren.

In de laatste volzin "behoorlijk" wijzigen in "dient bij voorkeur".

AMENDEMENT 21 indiener: Staatsrechtcommissie.

16.20: i. p. v. 2e volzin nieuwe tekst:

Gemeentelijke documenten moeten gratis of tegen kostprijs aan iedere geïnteresseerde ter beschikking worden gesteld.

AMENDEMENT 22 indiener: Vuurens c. s.

16.202 invoegen tussen eerste en tweede zin:

"Van deze regel kan slechts worden afgeweken indien door toepassing de belangen der gemeente dan wel van individuen aanwijsbaar zouden worden geschaad.

Toelichting: Speculatie ten koste van gemeenschapsgelden en het schaden van private belangen bij b. v. sollicitaties dient te worden voorkomen.

AMENDEMENT 23 indiener: Afd. Voorschoten.

16.204 - als tweede zin ware toe te voegen:

Zolang voor openbaarheid in aanmerking komende commissies niet openbaar zijn moet over het daar behandelde in de openbare raadsvergadering vrijelijk kunnen worden gesproken.

Toelichting: Thans is nog meermalen het inzicht, dat uit commissievergaderingen niet mag worden geklapt. Dit leidt tot geheimtaal, welke de publieke tribune mag pogen te reconstrueren (over "gering vertrouwen" - punt 16.04 - gesproken). Reglementen van orde, die deze geheimhouding zouden voorschrijven, zijn verwerpelijk.

AMENDEMENT 24 indiener: Vuurens c. s.

16.204 De eerste zin luidt:

"De vergaderingen van alle commissies moeten openbaar zijn, tenzij openbaarheid de belangen der gemeente dan wel van individuen aanwijsbaar zou schaden. Van beslotenheid staat beroep open bij de raad." (Alternatief voor dat laatste: "Bij een beroepscommissie uit de raad).

"De adviezen van alle commissies" wordt:

"De adviezen en notulen van alle commissie"

Toelichting: De raad heeft de vrijheid over zeer veel gevallen in beslotenheid te vergaderen. De redactie van het concept-artikel zou er toe kunnen leiden dat de commissies alleen dan in het openbaar raadsvergadering uitdrukkelijk voorschrijft.

AMENDEMENT 25 indiener: Vuurens c. s.

16.204 toevoegen:

Tijdens de vergaderingen van deze commissies moeten de gemeentenaren op de een of andere wijze in de gelegenheid gesteld worden vragen te stellen.

AMENDEMENT 26 indiener: Commissie Basisgesprekken.

Toevoegen: nieuw artikel bij Openheid en openbaarheid

Om een zo groot mogelijke openbaarheid, ook bij eigen standpuntbepaling van de D'66-fracties te waarborgen, zullen de fractievergaderingen van D'66 in de gemeenten openbaar zijn en vóór de raadsvergaderingen gehouden worden. Geheimhouding door overheidsinstanties aan de fracties opgelegd, zal hierbij uiteraard gerespecteerd worden. Vergaderingen worden gericht geconvoceerd.

Toelichting: (niet voor het programma)

De voordelen zijn: A) De burgerij heeft inspraak voor de besluiten gevallen zijn.

B) De fractie kan gemakkelijker gebruik maken van deskundigen uit de burgerij.

C) Voorkomt voor een deel de vorming van "establishment" bij de eigen fractie. Weinig kans op institutionalisering.

D) Juist omdat velen zich dicht met hun Gemeente verbonden weten, ligt hier een kans ze bij de politiek te betrekken en tot een blijvende politieke bewustwording te bewegen.
(één van de doelstellingen Leidse Resoluties)

Onder gericht convoceren wordt verstaan dat belanghebbenden bij agendapunten in ieder geval uitgenodigd worden. (voorb. Bezwaarschriften, Subsidieaanvragen etc.).

AMENDEMENT 27 indiener: Afd. Voorschoten.

16.205 - de eerste zin ware te vervangen door:
De raad moet wezenlijk invloed op alle aan hem voorgelegde voorstellen kunnen uitoefenen. Daartoe dienen deze voorstellen de raad in een stadium te bereiken, dat die invloed nog mogelijk is.

Toelichting: Het geobjectiveerde taalgebruik ("waarin... uitgeoefend") laat in het midden door wie de invloed kan worden uitgeoefend (raad, B. & W., Minister?) en spreekt zich daarom in feite niet uit over het tijdstip waarop het bedoelde stadium is bereikt.

AMENDEMENT 28 indiener: Berman c.s.

Punt 16.206 aanvullen met:

"Territoriale commissies met bestuurlijke bevoegdheden (wijk- en dorpsraden) kunnen ook gebruik maken van het referendum (derhalve met bindende uitslag) bij praktische zaken die de wijk of het dorp betreffen".

Toelichting: Nadelen zijn aan het houden van een referendum niet verbonden als het gaat om praktische wijkangelegenheden, waarvan de strekking een ieder in de wijk duidelijk zal zijn, zodat alleen de voordelen van het referendum wegen (Zoals het zo goed mogelijk garanderen van het medebeslissingsrecht voor iedere betrokkene).

AMENDEMENT 29 indiener: Berman c.s.

Punt 16.206 worde in zijn geheel vervangen door:

"Teneinde de betrokkenheid van de burgers bij het beleid te intensiveren dienen B & W, gemeenteraad en de functionele- en territoriale commissies, de mening van belanghebbenden te peilen voordat belangrijke beleidsbeslissingen worden genomen om plannen worden opgesteld. Men dient hierbij gebruik te maken van opiniepeilingen, waarvan de resultaten onvoorwaardelijk openbaar moeten worden gemaakt en in de besluitvorming verwerkt; men benutte de kennis van terzake kundige, onafhankelijke bureau's. Ook openbare hoorzittingen kunnen als hulpmiddel dienen."

Toelichting: Ook de functionele- en territoriale commissies dienen de burgers vooraf te horen. Opiniepeiling is een modern en effectief hulpmiddel om de burgers beter bij het beleid te betrekken, indien de uitkomsten van dit soort peilingen ook bij de besluitvorming worden benut. Hoorzittingen zullen eerste belangstelling trekken als het onderwerp de burgers voldoende aanspreekt. De opiniepeiling geeft hiervoor (zeker in eerste instantie) een betere waarborg omdat een meer passieve wijze van deelname mogelijk is. De genoemde feiten dienen in de redactie van punt 16.206 terug te vinden zijn.

AMENDEMENT 30 indiener: Vuurens c.s.

16.207 Le regel:

"regelmatige tijden vervangen door: regelmatig

toevoegen na "de begroting"
op daarvoor vastgestelde tijden

toevoegen nieuwe alinea:
Datum en tijdstip dienen minstens een week van tevoren door publicatie aan de gemeentenaren bekend te worden gemaakt.

AMENDEMENT 31 indiener: Afd. Voorschoten.

16.216 - "technische" ware te lezen: specialistische.

Toelichting: Sommige "technische" kwesties (bv. de techniek van de begroting) zullen voor de raad geen probleem zijn; om redenen van duidelijkheid ware niet de indruk te wekken dat alleen ingenieurs in de arm genomen kunnen worden.

AMENDEMENT 32 indiener: Afd. Voorschoten.

16.218 - in de tweede zin ware achter "werkgevers" aan te vullen: de overheid inbegrepen. Voorts ware het gestelde vanaf "In ruil daarvoor..." tot en met "... maximum bedrag vastgesteld". te schrappen.

Toelichting: Er zijn gevallen bekend waarin ook de overheid in deze niet al te inschikkelijk is. De te schrappen passages zijn veel te categorisch en zouden eerder als eventuele aanbevelingen in de toelichting een plaats verdienen. Overigens kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat het voorgestelde administratief een (ook casuïstische) rompslomp tengevolge zou hebben die in geen verhouding staat tot het belang dat ermede gediend wordt.

AMENDEMENT 33 indiener: Staatsrechtcommissie.

16.219: Alternatieve tekst voor 5e alinea (eerste 2 volzinnen):
in het algemeen acht D'66 het ongewenst, dat wettelijke regelingen worden gecreëerd waaraan voor de gemeenten verplichte uitgaven zijn verbonden, zonder dat gelijktijdig voor adequate financiering wordt gezorgd.

AMENDEMENT 34 indiener: Afd. Veenendaal.

Leden van D'66, in congres bijeen te Rotterdam, ervan uitgaande dat er bij elke vorm van bestuursvorming sprake dient te zijn van de grootst mogelijke openheid, besluit derhalve punt 16.15 in zijn geheel te laten vervallen.

AMENDEMENT 35 indiener: v. Gelder c.s.

Leden van D'66, in congres bijeen te Rotterdam, stellen voor de tekst van art. 16.203 van de voorst. tot wijz. v. h. H.R. te vervangen door: al Alle te behandelen onderwerpen, alsmede alle ingekomen stukken (ook zalde inhoud geheim zijn), dienen met name op de agenda te worden vermeld. Iedere burger dient, ook buiten de normale werkdagen (bijv. in een openbare leeszaal) het recht van inzage te hebben in alle stukken, waarvoor wettelijk geen geheimhouding geldt. In andere (niet wettelijk vastgelegde) gevallen is de beslissing over eventuele geheimhouding voorbehouden aan de raad, met een mogelijkheid tot beroep bij een commissie uit de raad.

Toelichting: Indien in een (openbare) comm. vergadering over een bepaald onderwerp tot geheime beraadslaging wordt besloten, dient de raad dit achteraf goed te keuren. Indien zij het afkeurt vindt in de raadsvergadering alsnog openbare behandeling plaats.

AMENDEMENT 36 (nagekomen) indiener: Mantén + 4 anderen.

De punten 16.18 en 16.19 te vervangen door de volgende, anders geformuleerde versie:

In grote gemeenten en gemeenten met gespreide woonkernen moet de betrokkenheid van de burgers bij het bestuur mede worden gestimuleerd door de instelling van territoriale raden (wijkraden, dorpsraden). Deze raden dienen reële bestuursbevoegdheden en redelijke financiële mogelijkheden te hebben. De leden van territoriale raden dienen door de kiezers uit de wijk of het dorp te kunnen worden gekozen. In de wijken of dorpen waarvoor territoriale raden worden ingesteld behoort ook een hulpsecretarie te worden gevestigd. Naast de territoriale raden kunnen ook functionele bestuursraden meehelpen de afstand tussen bestuurders te verkleinen. Zowel de territoriale als functionele raden dienen van het gemeentelijke ambtelijke apparaat gebruik te kunnen maken.

V-d Echtscheiding

MOTIE 7 indiener: Afd. Wassenaar.

De leden van D'66 in congres bijeen te Rotterdam d. d. 3-4-5-april 1970 spreken als hun mening uit dat in het hoofdstuk over de echtscheiding de positie van de kinderen zeer onvoldoende is uitgewerkt en verzoeken de betreffende werkgroep het programma op dit punt binnen negen maanden aan te vullen

AMENDEMENT 1 + 2 indiener: Wallis de Vries + 4 anderen.

3.41

De wet dient de mogelijkheid van echtscheiding zonder opgaaf van redenen zowel op gemeenschappelijk als op eenzijdig verzoek te erkennen en voor echtscheiding op eenzijdig verzoek een in acht te nemen wachttijd te bepalen.

3.41 Toelichting

In 3e alinea schrappen: "in deze tijd"; na ".....alemantatie" komt: "....., de boedelscheiding en de pensioenrechten."

In 4e alinea laatste gedeelte van laatste zin, na: "....." wordt uitgesproken, doen luiden: "..... de minimale pensioenrechten van de economisch zwakkere partij en de eventuele onderhoudsplicht van de economisch sterkere partij zonder tijdverlies kan vaststellen".

AMENDEMENT 3 indiener: Zeven + 4 anderen.

Na 3.42 twee punten invoegen:

a. Diegene der gewezen echtgenoten die de verzorging van de kinderen op zich neemt, dient van de andere een evenredig deel van de kosten van levensonderhoud en opvoeding van die kinderen vergoed te krijgen, en bovendien een redelijke vergoeding voor zijn werkzaamheden ten behoeve van die kinderen te ontvangen.

b. De gewezen echtgeno(o)t(e) die tengevolge van het huwelijk minder goed in staat is in eigen levensonderhoud te voorzien, dient door de andere financieel in staat te worden gesteld een zodanige opleiding te volgen of een zodanige carrière op te bouwen, dat deze achterstand kan worden ingehaald.

Alleen wanneer de betrokken echtgenoot niet in staat geacht moet worden (eventueel na een hoge, tijdelijke uitkering als hiervoor genoemd) op passend niveau deel te nemen aan het arbeidsproces, behoort hem een blijvende uitkering ten laste van de ander te worden toegekend.

Toelichting:

Het programmavoorstel is wat betreft de "alimentatie" zeer summier;

de hele zaak wordt aan de rechter overgelaten, wat wel tot een zeer traditionele behandeling zal leiden. De voorgestelde aanvullingen beogen deze leemte op te vullen op een wijze die recht doet aan de eigen waarde van de moderne vrouw, zonder de feitelijke belemmeringen die voor haar (nog) bestaan te veronachtzamen. De punten zijn ontleend aan het aktieprogramma van Man/Vrouw/Maatschappij dat overigens vrijwel overeen komt met het programmavoorstel.

AMENDEMENTEN 4 t/m 9. indiener: Walles de Vries + 4 anderen.

3.43 (nieuw)

De wet dient de pensioenrechten van gescheiden echtgenoten zodanig te regelen, dat het weduwe- of weduwnaarspensioen (en alle daarmee gelijk te stellen uitkeringen) aan de successievelijke huwelijkspartners van de economisch sterkere partij wordt uitgekeerd naar rato van het aantal huwelijksjaren. Tevens dient de rechter door de wet te worden verplicht in zijn echtscheidingsvonnis de pensioenrechten vast te stellen, waarop de gescheiden economisch zwakkere partij tenminste recht heeft op basis van de op het moment van het vonnis bestaande pensioenrechten (en alle daarmee gelijk te stellen uitkeringen).

3.43 (nieuw) Toelichting

De pensioenaanspraken van de gescheiden economisch zwakkere partij dienen door dwingend recht zo veilig mogelijk te worden gesteld. Om de gevolgen van mogelijke manipulaties van de gescheiden economisch sterkere partij ten opzichte van zijn of haar eigen pensioenrechten (en dus met het totale volgens de wet te verdelen toekomstige weduwe- of weduwnaarspensioen) te begrenzen, dient tevens per echtscheidingsvonnis het minimale weduwe- of weduwnaarspensioenrecht te worden vastgesteld.

3.44

De mogelijkheid tot scheiding van tafel en bed dient te vervallen.

3.44 Toelichting

Gelet op de strekking van deze paragraaf moet scheiding van tafel en bed als een overleefd begrip worden beschouwd.

3.43 (oud)

Wordt 3.45

3.43 (oud) Toelichting

Idem.

V-e Landbouw

AMENDEMENT 1 indiener: Vijverberg.

betreft 10.1.1 ondertekend: Programma Commissie.

Tweede alinea van 10.1.1. moet vervallen omdat deze in tegenspraak is met de eerste alinea en 10.1.2.

AMENDEMENT 2 indiener: Cop - Peereboom + 4 anderen.

betreft 10.1.1.

toevoegen derde lid: Het landbouwbeleid mag niet in strijd komen met de voor de leefbaarheid noodzakelijke ruimtelijke voorzieningen. Groenstroken, recreatiegebieden, natuurbeschermingsgebieden en verkeerswegen dienen te worden verkregen door inkrimping van het landbouwareaal.

AMENDEMENT 3 indiener: Vijverberg.

betreft 10.1.3. ondertekend: Programma Commissie.

voorgestelde tekst vervangen door: De doelstellingen van het landbouwbeleid, als omschreven in het EEG-Verdrag en uitgewerkt op de Conferentie van Stresa kunnen worden onderschreven, doch het huidige beleid zal gewijzigd moeten worden om de doelstellingen daadwerkelijk te verwezenlijken.

AMENDEMENT 4 indiener: Vijverberg.

betreft 10.1.4. ondertekend: Programma Commissie.

voorgestelde tekst vervangen door: De besluitvorming binnen de EEG dient onvoorwaardelijk te geschieden overeenkomstig de voorgeschreven meerderheidsregel omdat anders het totstandbrengen van een economisch en sociaal verantwoord beleid onmogelijk wordt.

AMENDEMENT 5 indiener: Vijverberg.

betreft 10.1.5. ondertekend: Programma Commissie.

Voorgestelde tekst kan vervallen. Is bovendien onduidelijk.

AMENDEMENT 6 indiener: Copius Peereboom.

betreft 10.1.5. ondertekend: 4 anderen.

Toevoegen: Echter dient ook de inspraak van de betrokken niet-agrarische bevolking bij specifieke problemen als ruimtelijke ordening, recreatie en natuurbehoud te worden vergroot.

AMENDEMENT 7 (Markt- en prijsbeleid) indiener: Vijverberg.

betreft 10.2.1 t/m 10.2.5. ondertekend: Programma Commissie.

10.2.1. Voorgestelde tekst vervangen door: Erkend dient te worden dat het markt- en prijsbeleid tot op heden heeft gefaald en de Europese Gemeenschap wordt geconfronteerd enerzijds met een zodanige stijging van de productie, dat daardoor de financiële lasten onevenredig groot worden, een agressieve exportpolitiek wordt bedreven, onvoldoende rekening wordt gehouden met de belangen van de ontwikkelingslanden, in toenemende mate handelspolitieke moeilijkheden ontstaan en de totstandbrenging van wereldwijde goederenovereenkomsten wordt belemmerd, en anderzijds met een relatieve daling van het landbouwincome ondanks de toename van de productiviteit.

10.2.2. Voorgestelde tekst kan als overbodig vervallen.

10.2.3. Voorgestelde tekst vervangen door: In het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid moeten voor elk product de productie-doelinden en omvang worden vastgesteld, rekening houdende o.a. met de noodzaak van een minimale zelfvoorzieningsgraad in tijden van nood, met de exportbelangen van de ontwikkelingslanden, met de handelspolitieke betrekkingen met derde landen, met de noodzaak van voedselhelp en het verschaffen aan de consument van een ruim samengesteld levensmiddelenpakket tegen redelijke prijzen. In het markt- en prijsbeleid dienen elementen te worden ingebouwd die een evenwicht verzekeren tussen de gestelde doeleinden enerzijds en de feitelijke productie anderzijds. Aangezien gebleken is dat een prijsbeleid dit evenwicht alleen niet kan realiseren, dient mede overgegaan te worden tot systemen die de productieomvang daadwerkelijk en feitelijk beïnvloeden, met name het beperken en onttrekken van productiemiddelen.

10.2.4. Voorgestelde tekst vervangen door: Het prijsbeleid dient enerzijds in sterkere mate te worden afgestemd op de rendabele bedrijven, rekening houdend met het beginsel van de specialisatie in de Gemeenschap, doch dient anderzijds een inkomenspolitiek in de landbouw mogelijk te maken, die de landbouw in een positie stelt die gelijk is aan de overige sectoren van de economie.

Deze inkomenspolitiek dient mede verwezenlijkt te worden door een structuurbeleid dat gericht is op vergroting en rationalisatie van de landbouwbedrijven en het verbeteren en verkorten van de afzetwegen van de landbouwbedrijven en om aldus de landbouwer voor een groter deel te laten delen in de prijs die de consument betaalt. Deze maatregelen dienen onaangetast te laten het zelfstandig ondernemerschap van de landbouwers en de noodzakelijke samenwerkingsvormen dienen uitsluitend tot stand te komen op basis van vrijwillige keuze.

De maatregelen die genomen moeten worden tot herstel van het evenwicht tussen de productie en de productiedoelinden dienen gepaard te gaan met maatregelen die het daardoor ontstane inkomensverlies volledig compenseren, zowel door afkoopregelingen en pensioenregelingen als door het scheppen van vervangende werkgelegenheid.

10.2.5. Voorgestelde tekst vervangen door: Verlaging van de consumentenprijzen door een systeem van toelagen uit de openbare middelen op de producentenprijzen kan zowel uit sociale als uit economische overwegingen gerechtvaardigd zijn.

AMENDEMENT 8 indiener: H. Dijkstra en 4 anderen.

betreft 10.2.4.

Voorgestelde tekst vervangen door: Bij een beleid dat er met kracht op gericht is structurele overschotten te voorkomen, zijn incidentele tekorten en overschotten meestal niet te vermijden. Zij dienen in het prijspeil tot uiting te komen waardoor de consumptie zich aan de productie kan aanpassen.

Toelichting: Tekorten verhogen de prijs voor de consument. Daarom is het onbillijk de consument niet te laten profiteren van eventuele overschotten. Het vernietigen van voedsel door de overheid is ook om andere redenen te verwerpen.

AMENDEMENT 9 indiener: Copius Peereboom.

betreft 10.2.4.

Laatst zinnig van dit artikel, beginnend met: "Zolang er nog" schrappen.

AMENDEMENT 10 (structuurbeleid) indiener: Vijverberg.

betreft 10.3.1. en 10.3.2. ondertekend: Programma Commissie.

10.3.1. Voorgestelde tekst vervangen door: Hoewel beperkte ruimte kan blijven bestaan voor nationale activiteiten, gericht op specifieke nationale omstandigheden, dient het nationale structuurbeleid geïntegreerd te worden in een Europees structuurbeleid.

Dit Europees structuurbeleid dient met name gericht te zijn op het verwezenlijken van het markt- en prijsbeleid als omschreven onder 10.2 en het verbeteren van de sociale positie van allen, die in de landbouw werkzaam zijn.

10.3.2. De analyse van de structurele situatie van de Europese landbouw, zoals neergelegd in het zgn. "Plan-Mansholt" van de Europese Commissie, wordt volledig onderschreven. De voorgestelde maatregelen moeten evenwel kritisch onderzocht worden, mede in het licht van het gestelde onder 10.2.

AMENDEMENT 11 indiener: Copius Peereboom en 4 anderen
betreft 10.4.1.

Toevoegen als slot: Als algemene doelstelling dient steeds te gelden dat het huidige landbouwareaal moet worden ingekrompen ten behoeve van leefbaarheidsvoorzieningen van de gehele bevolking. (recreatiegebieden, ruimer opgezette stedelijke bebouwing, aanleg van wegen enz...)

AMENDEMENT 12 indiener: Copius Peereboom en 4 anderen
betreft 10.4.3.

Toevoegen achter: voor de leefbaarheid van de gehele bevolking (o. a. recreatiegebieden en natuurbehoud)

Toevoegen als slot: De inspraak van de bevolking in het staatsgrondbedrijf dient te worden gewaarborgd.

AMENDEMENT 13 indiener: Copius Peereboom en 4 anderen
betreft 10.4.5.

Aan de voorgestelde tekst toevoegen: Echter dient men met het aanvatten van nieuwe ruilverkavelingsprojecten in weinig rendabele landbouwgebieden grote voorzichtigheid te betrachten, vooral indien door deze ruilverkaveling het huidige landschapsschoon kan worden aangetast.

AMENDEMENT 14 indiener: Copius Peereboom en 4 anderen
betreft 10.4.7.

Toevoegen als slotzin: De structuur van de huidige waterschappen dient waar nodig hieraan te worden aangepast.

AMENDEMENT 15 indiener: Copius Peereboom en 4 anderen
betreft: toe te voegen 10.4.8.

De landbouwgronden van de nieuwe IJsselmeerpolders moeten dienen als een soort wisselgeld voor de herstructurering van de landbouw. Voor elke ha landbouwgrond in deze polders in gebruik te nemen, dienen 2 tot 3 ha minder rendabele landbouwgronden op het "oude land" aan hun agrarische bestemming te worden onttrokken en b. v. tot recreatiegebieden te worden bestemd.

Toelichting:

De gronden in de nieuwe polders zijn voor een groot deel zeer vruchtbaar. Bij "inwisseling" van 1 ha poldergrond tegen 2 ha marginale grond op het oude land wordt de overproductie nog nauwelijks verminderd.

NAGEKOMEN AMENDEMENTEN:

AMENDEMENT 2b indiener: v. Montfoort en 4 anderen

In artikel 10.1.1 wordt de tweede zin vervangen door de volgende zin: "Daarom dient het landbouwbeleid ingepast te worden in het totale economisch en sociaal beleid van de overheid."

AMENDEMENT 2c indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Artikel 10.1.2 vervalt.

AMENDEMENT 3c indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Artikel 10.1.3 vervalt.

AMENDEMENT 6b indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Artikel 10.1.5 dient te vervallen.

AMENDEMENT 6c indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Het voorgestelde artikel 10.1.6 dient te vervallen.

Toelichting:
Overbodig naast milieuhygiëne.

AMENDEMENT 12b indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Artikel 10.3.3 vervalt.

AMENDEMENT 16 indiener: v. Montfoort en 4 anderen
Paragraaf 10.4 dient te vervallen.

Toelichting:
Er is een hoofdstuk ruimtelijke ordening. Er bestaat geen agrarische of niet-agrarische grond; er is maar een soort grond nl. die, die we tekort hebben.

AMENDEMENT 17 indiener: Achten en anderen
Nieuw punt toevoegen aan paragraaf structuur:

10.3.8 Gezien de maatschappelijke en culturele achterstand die bij de plattelandsbevolking en vooral bij de landbouwbevolking vaak is waar te nemen, dienen voor het onderwijs op het platteland speciale voorzieningen te worden getroffen. Tevens moet voor een goede spreiding van culturele centra worden gezorgd.

V-f Bevolkingspolitiek

AMENDEMENT 1 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Titel en preambule worden gelezen: BEVOLKINGSPOLITIEK

Het is ons aller zaak ervoor te zorgen, dat ons land niet door overbevolking onleefbaar wordt. Inspanning op allerlei terreinen, o. a. het veilig stellen van de geestelijke vrijheid, het medebeslissingsrecht van allen en de milieubeheersing, zijn daartoe allereerst noodzakelijk. In zoverre getuigt het gehele D'66 programma van een politiek gericht op goede leefbaarheid. Toch blijken deze middelen het zich laat aanzien niet voldoende. Om te voorkomen, dat de gemeenschap t. z. t. zelfs ook maar tot de overweging gebracht zou worden om noodgedwongen in te grijpen in de vrije bepaling van hun kindertal door de ouders, moet reeds nu een actief beleid gevoerd worden om de bevolking in Nederland op den duur stationair te krijgen.

D'66 meent, dat ondanks de ergste graad van overbevolking bepaling van het kindertal ook in de toekomst tot het onvervreembare recht van de ouders blijft behoren. Voor allen dient een geestelijk en materieel bestaansminimum in onze samenleving verzekerd te zijn en te blijven.

Toelichting:

Volgens de minimumprognose van het CBS (1967) zal Nederland in het jaar 2000 18 miljoen inwoners hebben. Als de bevolking in dezelfde mate zou blijven doorgroeien zouden er in 2030 25 miljoen inwoners zijn, en in 2060 35 miljoen. Op deze wijze voortgaand dreigt in ons land -zelfs bij optimale ruimtelijke ordening enz. - een volstrekt onleefbare situatie te ontstaan, voorzover wij dat althans op dit ogenblik kunnen overzien. Zelfs bij de huidige bevolkingsdichtheid zijn al tekenen van dreigende regionale en landelijke overbevolking merkbaar:

- tekort aan ruimte voor havens, vliegvelden, wegen, woningen, industrie;
 - tekort aan bereikbare recreatiemogelijkheden in de vrije natuur;
 - verontreiniging van lucht, water, grond;
 - onveiligheid en ernstige hinder door te grote verkeersdichtheid;
 - beperking van de persoonlijke vrijheid door geperfectioneerde reglementering;
 - toeneming van de agressiviteit onder de mensen: enz. enz.
- D'66 mennt, dat in de bevolkingspolitiek niet de welvaart, maar de absolute eisen van leefbaarheid het criterium zijn.

AMENDEMENT 2 indiener: A. W. Voors, Utrecht + 4 anderen

Titel "Bevolkingspolitiek" schrappen.
Preambule ... schrappen.

AMENDEMENT 3 indiener: Werkgroep

Art. 1.1. Onder toelichting: Voorts leidt toenemende welvaart tot toename van de benodigde ruimte per inwoner en tot steeds pijnlijker voelen van genoemde bezwaren (vooral t. a. v. vervuiling van de biosfeer).

AMENDEMENT 4 indiener: Copius Peereboom + 4 anderen

Art. 1.1. Toelichting: in de 3e alinea "Reeds bij de huidige bevolkingsdichtheid zijn tekenen."

AMENDEMENT 5 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.1. wordt gelezen:

Het knellende probleem van de bevolkingstoename moet door actief beleid worden aangepakt. Daarbij dient het respect en de prioriteit voor de geestelijke en lichamelijke integriteit van het menselijk leven onaantastbaar te zijn.

Toelichting:

Het gaat er D'66 om de geestelijke en lichamelijke integriteit van het menselijk leven ook voor onze kinderen en kinds kind-; deren veilig te stellen.

AMENDEMENT 6 indiener: C. J. Al + 4 anderen

Art. 1.1. Dit artikel dient vervangen te worden door:

"D'66 is van mening, dat het de taak van de overheid is te wijzen op ieders verantwoordelijkheid om Nederland voor de volgende geslachten leefbaar te maken. Wanneer dan ook op grond van de in art. 1.6 genoemde onderzoeken zou blijken, dat de bevolkingsgroei afgeremd moet worden en dit niet kan geschieden door de autonome ontwikkeling in de menselijke opvattingen ten aanzien van het kindertal, dient de overheid ter zake een actief beleid te voeren, met name op het gebied van de voorlichting. De voorziene maatregelen mogen daarbij nooit van dien aard zijn dat werkelijk ingegrepen wordt in de persoonlijke vrijheid van de mensen ten aanzien van de bepaling van het kindertal".

AMENDEMENT 7 indiener: A. W. Voors + 4 anderen

Art. 1.1. schrappen.

AMENDEMENT 8 indiener: Werkgroep

Art. 1.2. Dwang t. a. v. de gezinsgrootte wordt afgewezen. Het overheidsbeleid moet er zich toe bepalen het mogelijk te maken, dat de mentaliteit van de bevolking zich hervormt, zodat: a) etc.

AMENDEMENT 9 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.2. wordt gelezen:

Dwang t.a.v. de gezinsgrootte wordt afgewezen. Het overheidsbeleid moet er zich toe bepalen het mogelijk te maken, dat de mentaliteit van de bevolking zich hervormt, zodat:

- a) men zich mede verantwoordelijk voelt voor de consequenties van de bevolkingsgroei;
- b) het sociaal aanzien van kleine gezinnen, ongehuwden en kinderloze echtparen verbeterd;
- c) het verschil tussen het individueel gewenste en gerealiseerde kindertal verdwijnt.

Toelichting:

Om een stationaire bevolking te krijgen is het nodig, dat het gemiddelde kindertal per vrouw daalt tot 2,1 (was in 1968 ongeveer 2,5). Zelfs als dat in 10 jaar mogelijk is, zal het inwonertal blijven stijgen tot het ongeveer in 2020 stationair geworden is op een niveau van 17 - 18 miljoen. Voorkomen moet worden, dat gezinnen met meer dan 3 kinderen met een discriminerend maatschappelijk stigma worden belast. Dat zou een ondemocratische behandeling van een grote groep burgers betekenen, die in feite een zekere geestelijke dwang inhoudt in strijd met het uitgangspunt: dwang t.a.v. de gezinsgrootte wordt afgewezen.

Dit artikel dient te worden genummerd als 1.4.

AMENDEMENT 10 indiener: C. J. Al + 4 anderen

Art. 1.2. Dit artikel dient te vervallen.

Toelichting:

De stelling is onbewezen, dat een actieve restrictieve bevolkingspolitiek gevoerd moet worden.

AMENDEMENT 11 indiener: A. W. Voors

Art. 1.2. schrappen.

AMENDEMENT 12 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.3. wordt gelezen: De overheid dient deze mentaliteitsverandering mogelijk te maken door:

- duidelijke voorlichting over de consequenties van de bevolkingsgroei (zie art. 1.6) (1.6 werkgroepvoorstel), o.a. via het onderwijs;
- opheffen van discriminatoire maatregelen tegenover ongehuwde en kinderloze echtparen, bijv. op het gebied van de woningbouw, woningtoewijzing en belastingwetgeving;
- bevorderen van deelname van vrouwen met gezinsverantwoordelijkheid aan het arbeidsproces (zie art. 9.13);
- herziening van het huidige stelsel van gezinssubsidies (zie art. 1.4); (1.4 werkgroepvoorstel);
- bevorderen van goede voorlichting over het gebruik van voorbehoedsmiddelen;
- bevorderen van de aandacht voor de mogelijkheid en de wenselijkheid van vrijwillige sterilisatie;
- seksuele voorlichting op de scholen in het kader van een bredere seksuele opvoeding;
- opheffing van wettelijke bepalingen t.a.v. zwangerschapsonderbreking (zie par. over Abortus).

Toelichting:

Dwang, ook geestelijke dwang, wordt afgewezen. De beslissing over het kinderaantal moet niet alleen formeel, maar ook werkelijk bij de ouders blijven berusten. De overheid heeft tot taak wettelijke hindernissen weg te nemen, e.d., maar op het gebied van de voorlichting dient zij omzichtig en met zoveel mogelijk inschakelen van de daartoe mee geëigende maatschappelijke organen te werk te gaan.

Dit artikel dient te worden genummerd als 1.5.

AMENDEMENT 13 indiener: C. J. Al en 4 anderen

Art. 1.3. Dit artikel dient te vervallen.

AMENDEMENT 14 indiener: A. W. Voors + 4 anderen

Art. 1.3. Schrappen.

AMENDEMENT 15 indiener: L. A. van Montfoort + 4 anderen

Art. 1.3. De zinsnede- het opheffen van wettelijke bepalingen t.a.v. zwangerschapsonderbreking (zie par. 14.5) "dient te vervallen.

AMENDEMENT 16 indiener: Werkgroep

Art. 1.4. Onder toelichting: Vanuit een oogpunt van bevolkingspolitiek dienen kinderaftrek, kinderbijslag en kindertoelage geleidelijk te worden vervangen door collectieve voorzieningen, rechtstreeks ten behoeve van het kind, zoals gratis kleuteronderwijs, gratis leer materiaal, gratis sportbeoefening, gratis gezondheidszorg, verstreken van beurzen voor alle jongeren in opleiding enz. Uiteraard moeten verworven rechten ten alle tijde in aanmerking worden genomen.

AMENDEMENT 17 indiener: J. W. Copius Peereboom + 4 anderen

Art. 1.4. eerste zin: het woord "gemeenschap" vervangen door "Nederlandse samenleving".

AMENDEMENT 18 indiener: J. W. Copius Peereboom + 4 anderen

Art. 1.4. toelichting: Achter ". . . . jongeren in opleiding, enz." toevoegen: "Het minimumloon moet geleidelijk zodanig worden vastgesteld dat een gezin met 2 kinderen hiervan een alleszins sociaal verantwoord bestaan kan leiden".

AMENDEMENT 19 indiener: J. W. Copius Peereboom + 4 anderen

Art. 1.4. toelichting: In de derde zin schrappen: "Via de algemene bijstandswet".

AMENDEMENT 20 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.4. wordt gelezen:

Bestudeerd moet worden hoe kinderaftrek, kinderbijslag en kindertoelage geleidelijk door andere gezinssubsidies kunnen worden vervangen. In de hogere woonkosten van gezinnen met veel kinderen dient zondig door subsidie aan de bewoner (en niet voor de woning) te worden tegemoet gekomen (zie art. 13.05, 13.06).

Toelichting:

De groei en ontplooiing van kinderen moet worden veilig gesteld met middelen, die niet de indruk wekken alsof de wetgever een premie op het krijgen van kinderen stelt, zelfs al is het geenszins aangetoond dat de huidige wijze van gezinssubsidie het kinderaantal verhoogt. Evenmin mag de indruk worden gewekt, dat de wetgever straf uitdeelt voor het krijgen van veel kinderen.

Dit artikel dient te worden genummerd 1.7.

AMENDEMENT 21 indiener: C. J. Al + 4 anderen

Art. 1.4. Dit artikel dient te vervallen.

AMENDEMENT 22 indiener: A. W. Voors + 4 anderen

Art. 1.4. De woorden "in het kader van de mentaliteitsverandering "schrappen, en dan de hele alinea als "toelichting" invoeren op hetgeen nu in de toelichting staat.

1.4. Toelichting:

De woorden "Vanuit een oogpunt van bevolkingspolitiek" schrappen, en dan de hele alinea als programmapunt opnemen onder Sociale Politiek (i.p.v. 9.74) met hetgeen nu onder 1.4. staat als "toelichting".

AMENDEMENT 23 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.5. Stimuleren van emigratie. Bestuderen van het probleem van de immigratie; elke discriminatie van vreemdelingen moet echter worden vermeden.

Toelichting:

Gelijk aan de toelichting op het werkgroepvoorstel.

Dit artikel dient te worden genummerd als 1.2.

AMENDEMENT 24 indiener: J. K. Berman + 4 anderen

Art. 1.5. Alternatief A laten voorafgaan door:

"De bevolkingspolitiek als geheel dient in Europees verband te worden bestudeerd en geregeld".

AMENDEMENT 25 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

Art. 1.6. Dit artikel dient te worden genummerd als 1.3.

AMENDEMENT 26 indiener: A. W. Voors + 4 anderen

Art. 1.6. laatste zin ("De verantwoordelijkheid voelende burger enz.") schrappen.

AMENDEMENT 27 indiener: F. W. M. van der Ven + 9 anderen

(radactioneel)

Art. 2. (redactioneel; par. 14.4.) De in het program staande paragraaf "Bevolkingspolitiek" wordt geschrapt met uitzondering van artikel 14.43, waarin het woord "middelen" vervangen wordt door "voorbehoedsmiddelen".

AMENDEMENT 28 indiener: A. W. Voors + 4 anderen

Art. 2. (redactioneel; par. 14.4)

De titel "bevolkingspolitiek" niet vervangen door "geboorteregeling", maar zonder meer schrappen. Punten over seksuele voorlichting, gezinsplanning enz. eventueel onderbrengen bij Gezondheidszorg. Preambule: schrappen. 14.42 en 14.43 bij 14.41 voegen (geen apart punt). De woorden "ten aanzien van de kennis geldt" en "ten aanzien van de middelen" schrappen. 14.42 toelichting kan vervallen, maar laatste zin (over "ouderlijke verantwoordelijkheid") aan de tekst 14.42 toevoegen.

V-g Abortus

AMENDEMENT 1 indiener: afd Wassenaar

14.41 Vrijwillige zwangerschapsonderbreking veranderen in: Vrijwillige zwangerschapsverbreking. Idem voor verdere plaatsen, waar dit voorkomt. **Toelichting:** er is geen sprake van onderbreking van een zwangerschap, want deze wordt later niet voortgezet, dus verbreking.

AMENDEMENT 2 indiener: Frinking + 4 anderen

14.44.01 Dit moet vervangen worden door: "De wettelijke bepalingen t. a. v. de strafbaarstelling van door de vrouw gewenste zwangerschapsonderbreking. Dienen: a. niet meer te gelden voor een vrouw, die hoogstens drie maanden zwanger is; b. voor dispensatie vatbaar te zijn, ingeval de zwangerschap verder gevorderd is. De dispensatie kan worden verleend door de onder 14.44.03 genoemde adviescommissies. **Toelichting:** In het gewone recht komen talloze strafbepalingen voor, die het leven van personen beschermen. De ongeborene blijft hier buiten beschouwing, omdat hij pas na de geboorte als persoon in juridische zin wordt aangemerkt. Toch leidt hij een eigen leven, weliswaar in afhankelijkheid van de moeder, maar niet als verlengstuk van haar, waarover deze vrijelijk zou kunnen beschikken. De huidige abortuswetgeving geeft aan dit leven dan ook een zekere bescherming. Dit is op zichzelf juist en daarom moeten de wettelijke bepalingen principieel niet verdwijnen. Er is immers geen sprake van een bijzondere wetgeving, zoals in het conceptprogramma gesuggereerd, het is een algemene wetgeving, die terecht ook wordt uitgebreid wordt tot het ongeboren leven. De vraag is dus alleen op welk moment dit ei en leven een dermate zelfstandigheid heeft bereikt, dat het eigen rechten heeft. Omtrent de bepaling van dit tijdstip moet door deskundigen een nader advies worden uitgebracht. Na dit tijdstip heeft het kind dus in principe recht op leven, aan welk leven slechts een einde kan worden gemaakt in zeer bijzondere omstandigheden (dispensatiemogelijkheid). Dit recht op leven moet principieel voor de wet beschermd worden.

AMENDEMENT 3 indiener: Frinking + 4 anderen

14.44.02 dit artikel dient te worden vervangen door: "Zwangerschapsonderbreking is geen middel tot geboorteregeling, maar een maatregel om de geboorte van een kind af te wenden, ingeval de konsekwenties hiervan onoverkomelijk zijn. D'66 acht het van belang, dat onder de bevolking een op basis van dit uitgangspunt gestoelde houding veld wint. Dit betekent, dat enerzijds ingezien wordt, dat ingeval van het optreden van voornoemde onoverkomelijke konsekwenties de abortus niet negatief is, terwijl anderzijds het niet-plegen van abortus wanneer er wel bepaalde nadelige konsekwenties zijn, maar geen onoverkomelijke, als een positieve houding wordt ervaren. Vooral voor deze laatste categorie moeten de mogelijkheden verbeterd worden om de gevolgen op te vangen, b.v. door vergemakkelijking en versnelling van adoptieprocedures".

AMENDEMENT 4 indiener: Mevr. Smits + 5 anderen

14.44.02 In eerste zin 'bijmislukte anticonceptie', laten vervallen. **Toelichting:** In het huidige voorstel wordt 'mislukte anticonceptie' als een voorwaarde gezien en de enige rede voor een abortus.

AMENDEMENTEN 5 + 6 (redactioneel) indiener: Voors + 4 anderen

schrappen en de paragrafen gewoon onder "Gezondheidszorg" opnemen.

- (14.44) "Alle wettelijke bepalingen. . . . t/m. . . regeling" handhaven.
 (14.45) "D'66 bepleit de oprichting van een groot aantal over het hele land verspreide adviescommissies van artsen met toegevoegd maatschappelijk werker om het contact tussen de vrouw, die zwangerschapsonderbreking wenst en de gynaecoloog, die de ingreep moet uitvoeren, mogelijk te maken op plaatsen en in gevallen, waar consultatie van de huisarts terzake moeilijk is".

Toelichting:

Ieder hoogstens drie maanden zwangere, die zulks wenst, moet haar zwangerschap binnen het kader van de normale gezondheidszorg kunnen afbreken. Het contact tussen de vrouw en de gynaecoloog zal bij voorkeur via de huisarts tot stand komen. Daar dit in een aantal gevallen (nog) niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat de huisarts weigert of de patiënte hem niet durft te benaderen, bepleit D'66 de oprichting van bovengenoemde commissies van bijstand. De onder artsen en ziekenhuisbesturen nog sterk verbreide negatieve houding t. a. v. zwangerschapsonderbreking kan op deze wijze ondervangen worden. Een positieve instelling terzake dient intussen bevorderd te worden omdat:

- het weigeren. . . enz.
- pas dan het kwaad. . . enz. (tekst als onder 02 t/m "bestreden")

AMENDEMENT 7 indiener: afd. Wassenaar

14.44.04 1e regel: schrappen "normale".

Toelichting:

De bijvoeging "normale" is overbodig en kan tot verwarring leiden met de 1e regel van 14.44.02, waar staat: Zwangerschapsonderbreking is geen normaal middel etc.

V-h Democratisering bedrijfsleven

AMENDEMENT 1 indieners: Wallis de Vries en 4 anderen

(Motive van afkeuring)

"Het congres keurt de voorstellen tot programmawijzigingen van hoofdstuk V-h "Democratisering bedrijfsleven" af, aangezien daarin het begrip "democratie" wordt geïnterpreteerd op een wijze, die in strijd moet worden geacht met de opvatting van het merendeel der leden van D'66. Het ver-

zoekt de desbetreffende werkgroep met nieuwe voorstellen te komen volgens welke wordt aangegeven hoe democratisering van het bedrijfsleven kan plaatsvinden:

- zonder de besluitvaardigheid en persoonlijke verantwoordelijkheid van de ondernemingsleiding aan te tasten
 - met verantwoording omtrent het gevoerde beleid zowel tegenover aandeelhouders als tegenover het personeel en
 - waarbij jegens betrokkenen een zo groot mogelijke openheid wordt betracht ten aanzien van het toekomstige beleid.
- Het verzoekt tevens daarin tot uitdrukking te brengen:
- welke wetswijzigingen daartoe noodzakelijk zouden zijn, voorzover die niet reeds door de regering, de S. E. R. en/of de Staatscommissie Verdam zijn voorgesteld."

Ondergetekenden lichten deze motie als volgt nader toe:

Naar zij geloven zijn de beide peilers van het begrip "democratie", zoals dat door D'66 beleeden wordt:

- een zo groot mogelijke "consensus" van alle betrokkenen ("inspraak", "aan de basis", "openheid", etc.) en
- een maximale besluitvaardigheid van een krachtig, democratisch gecontroleerd, beleid.

Hoofdstuk V-h is volgens de voorstellen met deze opvatting duidelijk in strijd, schenkt geen aandacht aan in het Westen ontwikkelde ideeën op het gebied van de bedrijfssociologie, -psychologie en -economie en wil in Nederland en zelfs internationaal ideeën in praktijk gebracht zien, waarmee achter het IJzeren Gordijn op beperkte schaal is geëxperimenteerd. Ondergetekenden willen de betekenis van deze experimenten niet ontkennen. Zij vragen zich echter af of de desbetreffende werkgroep ook bekend is met de daar in de praktijk gebleken schaduwzijde ervan (corruptie bij benoemingen). Wat in Joegoslavië een stap vooruit betekent, behoeft dat in het Westen nog niet te zijn. Wat daar dictatoriaal kan worden ingevoerd, kan hier alleen maar langs democratische weg worden bereikt. Omdat uitshakeling van de bevoegdheden van de algemene vergadering van aandeelhouders politiek een volslagen onhaalbare kaart is - en zeer democratisch zijn zou bovendien - moeten de voorstellen volstrekt verwerpelijk worden geacht.

Zonder nog op verdere punten te willen ingaan, verzekeren ondergetekenden tenslotte, dat zij deze motie van afkeuring indienen, juist omdat zij een bijzonder groot belang hechten aan een democratisering van het bedrijfsleven. Dit proces is in Nederland thans mede door de regering op gang gebracht. Het is echter in wezen een mentaal groeiproces, waaraan een politieke partij - anders dan door haar leden individueel op hun plaats in het bedrijfsleven - slechts een bescheiden (tot wetgeving beperkte) bijdrage leveren kan.

AMENDEMENT 2 indiener: Brand en Programma Commissie

9.8. Preambule

Handhaving tekst zoals vastgesteld op A. L. V. Den Haag (Partij-programma 5e druk), behoudens het volgende:

Achter de zin: "In het stelsel van private ondernemingswijze productie betekent dit een verantwoordingsplicht van de ondernemingsleiding jegens de werknemers enerzijds, de aandeelhouders anderzijds" toe te voegen: "Dit betekent eveneens dat de werknemers op gelijke voet met de aandeelhouders bij de benoeming en het ontslag van de ondernemingsleiding betrokken moeten zijn".

AMENDEMENT 3 indiener: Vijverberg, Brussel

9.8 Preambule

Laatste zin eerste alinea, alsmede tweede en derde alinea te vervangen door het volgende

Men vergist zich evenzeer als men aan de eigendom elke zeggenschap en beschikkingsrecht zou ontzeggen. In het stelsel van private ondernemingswijze productie betekent dit een verantwoordingsplicht van de ondernemingsleiding, zowel jegens de werknemers als jegens de aandeelhouders.

Vanuit democratisch oogpunt is het gewenst dat de Directie als ook de Raad van Commissarissen hun bevoegdheden en mandaat zullen ontleenen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en aan de Personeelsraad raad, aan welke organen zij dan ook verantwoording schuldig zijn.

Bovenstaande beginselen zouden als volgt kunnen worden uitgewerkt. De commissarissen dienen voor de helft benoemd te worden door de Vergadering van Aandeelhouders en voor de helft door de Personeelsraad. De Vergadering van Aandeelhouders en de Personeelsraad moeten elk het veto-recht hebben t. a. v. de door de ander ter benoeming of ontslag voorgedragen commissarissen, tenzij de voordracht berust op een unaniem besluit.

De directie wordt benoemd en ontslagen door de commissarissen met meerderheid van stemmen. Zowel de Aandeelhoudersvergadering als de Personeelsraad hebben daarnaast elk afzonderlijk het recht om bij unaniem besluit de Directie te ontslaan.

AMENDEMENT 4 indieners: v. d. Does de Willebois en 4 anderen

9.8. Preambule

Na 1e alinea volgt direct 4e alinea. Vervolgens (i.p.v. 2e en 3e alinea): "Vanuit de oogpunten democratie en internationale gerichtheid dienen de posities van de algemene vergadering van aandeelhouders, de raad van commissarissen, de directie/raad van bestuur en de personeelsraad opnieuw te worden doordacht en de bevoegdheden van elk opnieuw te worden vastgesteld. De personeelsraad dient uiteindelijk het hoogste gezag in de onderneming te vertegenwoordigen. Van de aandeelhouders dienen alleen zij rechtmatig invloed op de besturing van de onderneming te kunnen uitoefenen, die zich met een aanmerkelijk financieel belang en gedurende

langere tijd contractueel aan de onderneming verbinden. Op deze wijze kan tevens een effectieve waarborg worden geschapen tegen zgn. overvallen.

Een en ander zou kunnen inhouden, dat de raad van commissarissen in de toekomst adviserende bevoegdheden heeft, de algemene vergadering van aandeelhouders zich ontwikkelt tot een publiek forum van informatie en discussie, terwijl de aandeelhouders in het algemeen steeds het recht van enquête ter beschikking staat.

De huidige verdeling van de bevoegdheden doorkruist de verantwoordingsplicht van de machthebbers tegenover hen die aan deze macht zijn onderworpen. Het systeem van oligarchische clausules maakt de machtsverhoudingen in de top van ondernemingen geheel en al ondoorzichtig en dient te worden afgeschaft."

Toelichting:

Hoewel ondergetekenden zich met de strekking van het genoemde programmapunt geheel kunnen verenigen, achten zij de voorgestelde formulering bij nader inzien toch weinig gelukkig. De formulering van de betreffende alinea's maakt het de critici van D'66 n.l. te makkelijk om te stellen, dat D'66 alle problemen voor de vuist weg meent te kunnen oplossen door er lukraak het democratische schema op toe te passen, zonder zich daarbij om analyse en praktische consequenties te bekommeren. Ondergetekenden stellen daarom een andere volgorde in de gedachtegang voor, zodat de noodzaak tot opnieuw doordenken van de bevoegdheden-verdeling aan de hand van enkele essentiële criteria voorop wordt gesteld. Vervolgens stellen ondergetekenden een wijziging van de formuleringen zelf voor, waardoor de gedachtegang scherper naar voren komt, de indruk als zou D'66 financierings- en kapitaalmarktaspecten geheel verwaarlozen wordt voorkomen, en oligarchische clausules expliciet worden veroordeeld.

AMENDEMENT 5 indiener: Jongedijk, Nijpels.

ondertekend: Secr. afd. Wassenaar.

9.8. Preambule

2e alinea, regel 3: Invoegen na aandeelhouders: "uiteindelijk".

na 2e alinea invoegen:

"Voor een dergelijke ontwikkeling moeten de mogelijkheden in breder verband worden gezien. Een van de belangrijkste voorwaarden hiertoe is een permanent goed functionerende kapitaalvoorziening voor het bedrijfsleven."

na 4e alinea invoegen:

"Voor kleine bedrijven zijn aparte regelingen nodig, waarbij zowel voor de ondernemer - kapitaalverschaffer als voor het personeel een evenwichtige bevoegdheidsverdeling ontstaat."

AMENDEMENT 6 indieners: Hijmans en 4 anderen.

9.8. Preambule

1. Het voorgestelde art. 9.8, dient te worden beschouwd als de preambule van hoofdstuk V-h. De nummering (9.8.) vervalt derhalve.
2. Aan het slot van de tekst van 9.8. op te nemen:

Een aparte regeling is nodig voor sterk kapitaalintensieve onderneming (relatief weinig personeel). De desbetreffende verhouding dient nader te worden bepaald.

AMENDEMENT 7 indiener: Brand + progr. commissie.

9.81. Personeelsraad.

a, b, c. ongewijzigd.

d. Ter vervulling van haar taak behoren aan de personeelsraad de volgende bevoegdheden te worden toegekend:

- de bevoegdheid om van de ondernemingsleiding een opening van zaken te verlangen, welke benodigd is om tot een verantwoord oordeel te komen over het ondernemingsbeleid;
- de bevoegdheid aan de ondernemingsleiding voorstellen te doen betreffende de richtlijnen van het ondernemingsbeleid;
- de bevoegdheid om zich tegenover de ondernemingsleiding uit te spreken betreffende een door de ondernemingsleiding voorgenomen verplaatsing, uitbreiding, inkringing of sluiting van het bedrijf, een wijziging van de productiemethoden en een duurzame samenwerking met een ander bedrijf of andere bedrijven, alsmede het aangaan van overeenkomsten met de ondernemingsleiding inzake haar besluiten dienaangaande voor het personeel verbonden gevolgen, in zover hierin niet door een andere instantie wordt voorzien;
- de bevoegdheid tot het aangaan van overeenkomsten met de ondernemingsleiding inzake sociale regelingen, voorzover deze niet in de wet, incollectieve arbeidsovereenkomsten e.d. zijn geregeld;

Laatste 2 alinea's (m. b. t. enquêterecht en geschillen over interpretatie van de wet) ongewijzigd.

e. en f. ongewijzigd.

Toelichting op amendement:

De twee eerstgenoemde bevoegdheden zijn overeenkomstig de voorstellen programmawijzigingen.

De tekst van de derde genoemde bevoegdheid komt overeen met die als vastgesteld op het A. L. V. Den Haag (Partij-programma), behoudens het volgende:

2e zinsnede tekst Den Haag:

"....., alsmede het aangaan van overeenkomsten met de ondernemingsleiding inzake de voor het personeel hieraan verbonden gevolgen....."

vervangen door:

"....., alsmede het aangaan van overeenkomsten met de ondernemingsleiding inzake aan besluiten dienaangaande voor het personeel verbonden gevolgen....."

Uitgegaan moet worden van het beginsel dat de ondernemingsleiding terzake van ingrijpende maatregelen, vooral met de personeelsraad overleg pleegt: niettemin moet de mogelijkheid worden opgehouden dat zwaarwichtige belangen van de onderneming zich hiertegen kunnen verzetten. Wel volgt uit de eerstgenoemde bevoegdheid dat de ondernemingsleiding de personeelsraad van een genomen besluit en de beweegredenen daartoe achteraf in kennis moet stellen, alsook de motieven zal moeten noemen waarom kennisgeving en overleg vooraf is uitgebleven.

De vierde genoemde bevoegdheid is overeenkomstig de tekst A. L. V. Den Haag.

AMENDEMENT 8 indiener: Brand + Progr. Commissie.

9.82. Commissarissen.

Een wettelijke regeling ten aanzien van de commissarissen dient o. m. het volgende in te houden:

- a. een effectieve verantwoordingsplicht van commissarissen, zowel collectief als individueel, tegenover aandeelhouders en werknemers: dit geldt temeer wanneer alle ingrijpende besluiten het ondernemingsbeleid betreffende, slechts met toestemming van de raad van commissarissen genomen kunnen worden en de raad tevens de bevoegdheid krijgt, de bestuurders van de onderneming te benoemen en te ontslaan;
- b. gelijke invloed van werknemers en aandeelhouders op de benoeming en het ontslag van commissarissen;
- c. een gelijke taakstelling voor alle commissarissen die gelegen dient te zijn in het geheel van de belangen van de onderneming: elke commissarisbenoeming dient een gezamenlijke aangelegenheid te zijn van aandeelhouders en werknemers via hun organen; een afzonderlijke representatie van het aandeelhoudersbelang en het werknemersbelang dient te worden afgewezen;
- d. personen in dienst van de onderneming of van een hiermede verbonden onderneming mogen niet tot commissaris worden benoemd, evenmin bestuurders van werknemersorganisaties betrokken bij de vaststelling van arbeidsvoorwaarden van personen in dienst van de onderneming;
- e. commissarissen mogen geen aandelen in de betreffende onderneming bezitten noch op een andere wijze financiële bindingen met de betreffende onderneming mogen hebben.

Toelichting:

De partij wijst iedere regeling inzake de raad van commissarissen af die een versterking van de positie van de raad in het ondernemingsbeleid, ten koste van de bestuurders van de onderneming, beoogt, zonder dat in een effectieve verantwoordingsplicht van de raad tegenover aandeelhouders en werknemers is voorzien. Om die reden zou de totstandkoming van een wettelijke regeling overeenkomstig het SER-advies "Commissarissen" van 19 September 1969 voor de democratisering van de onderneming een ernstige stap terug betekenen.

Een regeling als in dit advies beoogd, waarbij het bestuur van de onderneming in een afhankelijke positie wordt geplaatst ten opzichte van een orgaan dat in de dagelijkse gang van zaken van het ondernemingsgebeuren niet is betrokken, houdt bovendien het risico in dat de eenheid van leiding, vereist voor een slagvaardig ondernemingsbeleid, wordt verzwakt.

Op grond van het voorgaande acht de partij het gewenst dat de noodzaak van een raad van commissarissen, anders dan als een college van advies, aan de orde wordt gesteld als een vraagstuk dat een nadere bestudering behoeft.

V-i Milieubeheersing

AMENDEMENT 1 indiener: J. v. d. Hazel + 4 anderen

Betreft 14.53 tekst veranderen in:

De educatie ten aanzien van het behoud en herstel van het leefmilieu dient met de meeste spoed te worden aangepakt. Kennis van de oorzaken en de ernstige gevolgen van milieuverontreiniging zijn daarbij onontbeerlijk. Het onderwijs - van de basisschool af - moet hierbij ingeschakeld worden. Daartoe is onverwijlde opnemng van milieuhygiëne en milieubeheersing als verplicht en geïntegreerd vak in het leerprogramma van pedagogische academies en van basis-, voortgezet- en hoger beroepsonderwijs noodzakelijk.

Toelichting:

Laatste volzin dient te vervallen.

Motivering voor tekst amendement:

Opvoeding t. a. v. oorzaken en gevolgen van iets is taalkundig onjuist gesteld en een pedagogische onmogelijkheid, daar het kennis van feiten etc. en niet een handeling veronderstelt. De opsomming van schooltypen/onderwijssoorten is verwarrend, doordat de oude namen (van voor de Mammoetwet) gebruikt worden en niet duidelijke

lijk is of "middelbaar" slaat op middelbaar technisch onderwijs en/of middelbaar onderwijs in het algemeen—in de huidige terminologie "voortgezet onderwijs".

Motivering toelichting-amending:

Laatste volzin bevat onjuistheden en onvolledigheden.

- Men zou moeten spreken van "leerkrachtenopleidingen" (niet alleen kweekscholen leveren leerkrachten) en van beroepsopvoeders (ouders zijn natuurlijke opvoeders die zich ook behoren bezig te houden met milieu-educatie).
- Door de onvolledige opsomming wordt de laatste volzin uit de tekst en de voorlaatste volzin uit de toelichting, die spreekt van "de scholen" in het algemeen beperkt.
- Technische scholen als leveranciers van notoire milieuvervuilers te kwalificeren zou (mogelijk terecht) als een discriminerende generalisatie opgevat kunnen worden. Deze zinsnede is dan ook in strijd met de D'66-gedachte, die zich verzet tegen elke vorm van discriminatie.

AMENDEMENT 2 indiener: Schuyver, afd. Wassenaar

Betreft 14.53, regel 5: ondertekend: afd. Wassenaar

Na "Verplichtstelling van de leerstof is hiervoor noodzakelijk" toevoegen: "in het raam van de vakken biologie, aardrijkskunde, natuurkunde en/of scheikunde".

AMENDEMENT 3 indiener: Copius Peereboom + anderen

betreft 14.57

Aanvulling en wijziging.

Centrale, regionale en waar nodig plaatselijke meld-klachtenkamers met een daaraan verbonden bevoegde functionaris (b.v. officier van justitie speciaal belast met leefbaarheidsproblematiek). In ambtelijke deskundigen en specialisten vrijelijk van hun wetenschappelijke inzichten te mogen getuigen. In het geval van ambtelijke deskundigen ook al zou hun mening in strijd zijn met de officiële beleidslijn van hun superieuren of van de betreffende (of van andere) ministers. Alle etc.

AMENDEMENT 4 indiener: Terlouw + 4 anderen

betreft 14.6

Beginnen met:

D'66 zal bevorderen dat bij ieder voorstel betreffende landbouw, industriële activiteiten, energievoorziening, bebouwing, e.d. vooraf wordt bestudeerd wat de invloed ervan op biosfeer zal zijn. Als op grond van de huidige kennis een redelijk vermoeden bestaat dat deze invloed ongunstig is, is dat een doorslaggevende reden om het voorstel af te wijzen.

Toelichting:

Landbouwbestrijdingsmiddelen, afval (in alle aggregatie-toestanden) van industrie en vervoer, koelwater en energiecentrales, om maar enkele dingen te noemen, hebben tot nu toe een veel te ongecontroleerde invloed uitgeoefend op onze biosfeer. Veel diersoorten zijn al door de mens uitgeroeid. Vogels en vissen worden in hun bestaan bedreigd. Wetenschap en techniek geven in toenemende mate antwoord op de vraag welke oorzaken welke gevolgen hebben voor de biosfeer. De resultaten - zelfs al zijn die niet meer dan redelijke vermoedens - dienen verwerkt te worden in het overheidsbeleid, om daardoor de flora, de fauna, en vooral onszelf voor ondergang te behoeden.

AMENDEMENT 5 indiener: J. v. d. Hazel + anderen

betreft 14.6

toevoegen:

14.63 Door gemeentelijke overheden dienen bij vestiging van nieuwe en uitbreiding van bestaande industrieën strenge normen in acht te worden genomen ter voorkoming van milieuverontreiniging. Ten aanzien van bodem-, lucht- en waterverontreiniging dient jaarlijks in de gemeenteraden aangetoond te worden, dat het maximaal mogelijke resultaat is bereikt. Hierbij dienen de gemeentebesturen, afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden, in de te treffen maatregelen rekening te houden met de consequenties ten aanzien van de werkgelegenheid.

AMENDEMENT 6 indiener: J. v. d. Hazel + anderen

betreft 14.6

Toevoegen:

14.66 Stichting van regionale verbrandingsinstallaties voor vernietiging van straat- en huisvuil en industrieel afval dient door de gemeenten bevorderd te worden. Deze installaties moeten zijn toegerust met deugdelijke voorzieningen om luchtverontreiniging te voorkomen.

AMENDEMENT 7 indiener: Berman + 4 anderen

betreft 14.6

Toevoegen:

14.67 "Het vergunningenbeleid t.a.v. benzinepomphouders dient te worden omgebogen, zodat op den duur alleen nog de zgn. "schone" benzine kan worden verkocht. Daarnaast dienen er wettelijke maatregelen te komen waarbij verplicht wordt gesteld dat automobielen slechts mogen worden geïmporteerd resp. gefabriceerd, als deze voorzien zijn van inrichtingen die de luchtverontreiniging tot het technisch mogelijke minimum beperken".

Toelichting:

Het tweede gedeelte van dit amendement is in minder precieze vorm opgenomen in de toelichting bij het huidige programmapunt 14.51 (gezondheidsbescherming) en kan beter als volwaardig programmapunt worden toegevoegd.

AMENDEMENT 8 indiener: Meerburg + 4 anderen

betreft 14.71

Wijziging 2e alinea in toelichting:

- bindende regels voor de toelaatbaarheid van het lozen van afvalstoffen en koelwater.

Toelichting:

Met de voortschrijdende bouw van grote electriciteitscentrales, ook aan de Rijn in Duitsland, is het gevaar niet denkbeeldig dat de temperatuur van de Rijn te hoog zal oplopen; het water zou zo warm Nederland kunnen binnenkomen, dat wij het niet meer kunnen gebruiken. (Zie ook het amendement van Wisse over het koelwaterprobleem)

AMENDEMENT 9 indiener: Copius Peereboom + anderen

betreft 14.73

..... door of namens het Centraal Instituut voor Gezondheidsbescherming.

AMENDEMENT 10 indiener: Copius Peereboom + anderen

betreft 14.74

Toevoegen:

Alternatief A. In de toekomst dienen zowel het kwalitatief als het kwantitatief beheer onder één coördinerend beheerslichaam te ressorteren.

Alternatief B. Als A. Hiervoor wordt voorgesteld een apart staatssecretariaat voor Milieubeheersing.

AMENDEMENT 11 indiener: Copius Peereboom + anderen

betreft 14.76

Aanvulling:

Van biologisch niet-afbreekbare was- en verwante middelen.

AMENDEMENT 12 indiener: Copius Peereboom + anderen

betreft 14.78

Aanvulling:

na uitgebreid onderzoek door onafhankelijke deskundigen op overtuigende wijze is aangetoond dat het aquatisch leven aldaar niet ingrijpend wordt aangetast.

AMENDEMENT 13 indiener: van der Veen + 4 anderen

betreft 14.7

Toevoegen:

14.79

Tot fluoridering van het drinkwater dient niet te worden overgegaan, daar de invloed van grote hoeveelheden fluor op het leefmilieu niet bekend is.

Toelichting:

Wij brengen door fluoridering van het drinkwater grote hoeveelheden fluor in het oppervlaktewater, het grondwater en de bodem. Niemand kan voorspellen welke gevolgen dit zal hebben voor het leefmilieu. Temeer daar slechts een zeer gering deel van dit gefluorideerde drinkwater voor het eigenlijke doel gebruikt wordt, verdient het gebruik van fluortabletjes de voorkeur. Deze moeten dan ook in principe door het ziekenfonds verstrekt worden.

AMENDEMENT 14 indiener: Wisse + anderen

betreft 14.7

Toevoegen:

14.80 Teneinde een voortgaande thermische pollutie te voorkomen dient de overheid te stimuleren dat:

- Nieuw te bouwen centrales zo geplaatst worden dat koelwater kan worden gebruikt voor industriële doeleinden en stads- en wegverwarming. Het tot nu toe gevoerde beleid om per regio een grote centrale te bouwen, dient hiertoe wellicht omgebogen te worden.
- onderzoek wordt gedaan naar andere vormen van energieopwekking waarbij geen koelwaterproblemen ontstaan, zoals getijdencentrales e.d.

Toelichting:

In de discussienota 'Watervervuiling in Nederland' wordt de lozing van warm water te simplistisch voorgesteld. Enkele opmerkingen hierover:

- Bij de lozing van warm water ontstaat vaak een overvloedige flora/fauna, die daarna bij afkoeling afsterft. Er ontstaat rotting.
- Warm water in rivieren, kanalen en meren heeft bij sommige weersomstandigheden mist tot gevolg. Dit kan scheepvaart, wegverkeer en luchtvaart (plassen bij vliegvelden, verwarming waddenzee) hinderen. De meteorologische consequenties moeten nog geëvalueerd worden.
- In de nota wordt gesproken over 'autonome koelcircuits'. Wat verstaat men hieronder?
 - natte koeltorens? Dit zijn grote, lelijke dingen die veel stratus, mist en ijzel kunnen veroorzaken. De meteo hiervan wordt bestudeerd.